Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Έκθεση

2024-2025

Racist Violence Recording Network

UNHCR
The UN Refugee Agency

Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Έκθεση 2024-2025

Περιεχόμενα

Περίληψη.....5

I. Ταυτότητα και Λειτουργία του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας.....7

Α. Ιστορικό πλαίσιο.....7

Β. Ταυτότητα του Δικτύου.....7

Γ. Μεθοδολογία 8

II. Ανάλυση γενικών χαρακτηριστικών καταγεγραμμένων επιθέσεων.....9

III. Ανάλυση των καταγραφών.....18

Α. Επιθέσεις κατά προσφύγων και μεταναστών.....18

Β. Επιθέσεις λόγω εθνοτικής καταγωγής ή θρησκείας.....20

Γ. Επιθέσεις κατά ατόμων ΛΟΑΤΚΙ+.....21

Δ. Περιστατικά με την εμπλοκή ένστολων και άλλων δημόσιων λειτουργών.....23

Ε. Αύξηση της ρητορικής μίσους στον δημόσιο λόγο.....25

ΣΤ. Η συρρίκνωση του δημόσιου χώρου δράσης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που καταγράφουν περιστατικά ρατσιστικής βίας.....27

IV. Καταγγελίες και αντίδραση των Αρχών.....29

Α. Ανάλυση στοιχείων του Δικτύου.....29

Β. Αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας από την Πολιτεία.....30

Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ΕΣΡΜ)-

Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας.....33

V. Η δημόσια παρουσία του Δικτύου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.....34

VI. Συστάσεις προς την Πολιτεία.....35

Προς Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας.....36

Α. Συντονισμός ως προς την υποστήριξη και προστασία θυμάτων ρατσιστικώνεγκλημάτων.....36

Β. Παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών κατά του ρατσισμού, του συστήματος καταγραφής ρατσιστικών εγκλημάτων και υποστήριξης των θυμάτων ρατσιστικής βίας.....36

Προς το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.....36
Α. Καταπολέμηση Ρατσιστικού Φαινομένου.....36
Β. Παρακολούθηση και αξιολόγηση του συστήματος καταγραφής ρατσιστικών εγκλημάτων.....37
Γ. Αντιμετώπιση της αστυνομικής βίας με ρατσιστικό κίνητρο.....37
Προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης και τις Εισαγγελικές και Δικαστικές αρχές.....38
Προς το Υπουργείο Υγείας και τους Ιατρικούς Συλλόγους.....39
Προς το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου.....39
Προς το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού.....40
Προς το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης.....41
Προς το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών.....42
Προς τη Γενική Γραμματεία Επικοινωνίας και Ενημέρωσης.....43

Περίληψη

Η παρούσα έκθεση αποτελεί τη δέκατη τρίτη κατά σειρά έκθεση του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας (Δίκτυο) και παρουσιάζει την ποσοτική και ποιοτική ανάλυση των περιστατικών ρατσιστικής βίας που καταγράφηκαν από τα μέλη του κατά την περίοδο 2024-2025.[1]

Το Δίκτυο δημιουργήθηκε το 2011 από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα (UNHCR), με τη συμμετοχή φορέων της κοινωνίας των πολιτών, με στόχο τη συστηματική καταγραφή πράξεων βίας με ρατσιστικό κίνητρο και την τεκμηρίωση των σχετικών ποσοτικών και ποιοτικών τάσεων του φαινομένου. Κατά την περίοδο αναφοράς, το Δίκτυο είχε 55 μέλη,[2] επιφορτισμένα με την καταγραφή περιστατικών ρατσιστικής βίας που συντελούνται σε βάρος προσώπων ή περιουσιών, τα οποία προσέρχονται στις υπηρεσίες τους.

Με βάση τη μεθοδολογία του Δικτύου, είκοσι ένα (21) μέλη του καθώς και οι συντονιστές του κατέγραψαν, μέσω συνεντεύξεων με τα θύματα, **εκατόν σαράντα τέσσερα (144) περιστατικά ρατσιστικής βίας** κατά το χρονικό διάστημα 2024-2025. Η πλειονότητα των περιστατικών αφορούσε θύματα που στοχοποιήθηκαν λόγω εθνικής καταγωγής, καθώς σε ογδόντα δύο (82) περιστατικά τα θύματα ήταν πρόσφυγες, μετανάστες ή αιτούντες άσυλο. Παράλληλα, το Δίκτυο κατέγραψε ιδιαίτερα υψηλό αριθμό περιστατικών κατά ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, καθώς σαράντα επτά (47) περιστατικά αφορούσαν θύματα που στοχοποιήθηκαν λόγω σεξουαλικού

1. Το Δίκτυο καταγράφει περιστατικά ρατσιστικής βίας όπως ορίζονται στο άρθρο 82Α του Ποινικού Κώδικα, δηλαδή εγκληματικές πράξεις ή βίαιες ενέργειες ή συμπεριφορές εις βάρος ατόμων, τα οποία στοχοποιούνται λόγω εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, χρώματος, θρησκευτικής προέλευσης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, χαρακτηριστικών φύλου ή αναπηρίας. Παράλληλα, καταγράφονται εγκληματικές πράξεις ή βίαιες ενέργειες ή συμπεριφορές σε βάρος των υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή όσων ατόμων προωθούν και προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και στοχοποιούνται λόγω αυτής τους της ιδιότητας.

2. Κατά την περίοδο αναφοράς, τα μέλη του Δικτύου είναι τα παρακάτω: Αίτημα, Αλληλεγγύη Solidarity Now, Αντιγόνη-Κέντρο Πληροφόρησης και Τεκμηρίωσης, Αντιρατσιστικό Δίκτυο Πανεπιστημίου Αιγαίου, Άρσις-Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων, Γιατροί του Κόσμου, Διεθνής Αμνηστία, Δίκτυο για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Δίκτυο Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών, «Ελληνική Δράση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα»– Πλειάδες, Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Ελληνικό Φόρουμ Μεταναστών, Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων, Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Δικηγορικού Συλλόγου Ρόδου, Θετική Φωνή, Ιατρική Παρέμβαση, Κάριτας Αθήνας, Κάριτας Ελλάς, Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών «Διοτίμα», Κέντρο Ημέρας «Βαβέλ», ΣΥΝΥΠΑΡΞΙΣ-Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων, Κίνηση Υπεράσπισης των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών/-στριών (Πάτρα), Κόσμος χωρίς Πολέμους και Βία, ΛΑΘΡΑ; Επιτροπή αλληλεγγύης στους πρόσφυγες Χίου, ΜΕΤΑδραση, Οικογένειες Ουράνιο Τόξο, Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Προσφύγων και Μεταναστών, Ομάδα Νομικών για την Υπεράσπιση των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών (Θεσσαλονίκη), Ομοφυλοφιλική και Λεσβιακή Κοινότητα Ελλάδας (ΟΛΚΕ), Σύλλογος Ενωμένων Αφγανών, Σύνδεσμος Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδας, Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών, Φάρος του Κόσμου, Υποστήριξη Προσφύγων στο Αιγαίο, Act Up Hellas, ASANTE, Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας, Generation 2.0 RED, HIAS Ελλάδας, HumanRights360, Melissa Network, PRAKSIS, A21, Σημείο | για τη μελέτη και την αντιμετώπιση της ακροδεξιάς, Αλληλεγγύη Λέσβου ΑΜΚΕ, Steps, Legal Centre Lesvos, Aegean Migrant Solidarity | Christian Peacemaker Teams, ΕΛΛΑΝ ΠΑΣΣΕ, International Rescue Committee (IRC), Κέντρο Έρευνας Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Κρίσεων-ΚΕΚΑΚ, Thessaloniki Pride, I Have Rights. Ο παραπάνω αριθμός μελών του Δικτύου αφορά την περίοδο αναφοράς 2024-2025. Ωστόσο, κατά τον χρόνο δημοσίευσης της παρούσας έκθεσης έχουν προστεθεί στο Δίκτυο τρία νέα μέλη με αποτέλεσμα να αριθμεί πλέον 58 μέλη. Τα νέα αυτά μέλη είναι οι παρακάτω οργανώσεις: Mobility Info Team, Velos Youth και Athens Pride.

προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου. Επιπλέον, καταγράφηκαν περιστατικά κατά Ρομά και μουσουλμάνων, καθώς και περιπτώσεις διατομεακής στοχοποίησης, στις οποίες τα θύματα έγιναν στόχος για περισσότερους από έναν λόγους προκατάληψης.

Τα ευρήματα της παρούσας έκθεσης αναδεικνύουν τη διατήρηση ορισμένων ιδιαίτερα ανησυχητικών χαρακτηριστικών του φαινομένου. Πρώτον, το Δίκτυο κατέγραψε την συνεχιζόμενη και **εκτεταμένη εμπλοκή ένστολων** σε περιστατικά ρατσιστικής βίας, καθώς εξήντα δύο (62) από τα καταγεγραμμένα περιστατικά αφορούσαν φερόμενους δράστες που αναγνωρίστηκαν από τα θύματα ως εκπρόσωποι σωμάτων ασφαλείας. Δεύτερον, καταγράφηκε, για μια ακόμη φορά, **έντονη βία στα σύνορα** της χώρας σε βάρος προσφύγων και μεταναστών, συχνά στο πλαίσιο πρακτικών αποτροπής εισόδου και άτυπων αναγκαστικών επιστροφών. Τρίτον, τα στοιχεία του Δικτύου αναδεικνύουν τη συστηματική στοχοποίηση **ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων** στον δημόσιο χώρο, αλλά και την αυξανόμενη έκθεσή τους σε ρητορική μίσους μέσω διαδικτύου.

Παράλληλα, η έκθεση αναδεικνύει την αυξανόμενη διάχυση **ρητορικής μίσους και ξενοφοβικού λόγου** στον δημόσιο διάλογο, ιδίως σε σχέση με τη διαχείριση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος, αλλά και την ένταση της ομοφοβικής και τρανσφοβικής ρητορικής κατά την περίοδο που ακολούθησε την ψήφιση του Ν. 5089/2024 για την ισότητα στον γάμο. Το Δίκτυο επισημαίνει ότι η κανονικοποίηση της ρητορικής μίσους στον δημόσιο και ψηφιακό χώρο συμβάλλει στην αναπαραγωγή στερεοτύπων, ενισχύει την κοινωνική ανοχή απέναντι στη βία και δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για την εκδήλωση ρατσιστικών επιθέσεων. Στο ίδιο πλαίσιο, πολιτικές όπως η αναστολή της υποβολής αιτήσεων ασύλου, ποινικοποίηση της παράτυπης παραμονής στη χώρα και η αυστηροποίηση της ποινικής μεταχείρισης της παράτυπης εισόδου ενδέχεται να συμβάλουν στη δημιουργία πρόσφορου εδάφους για περαιτέρω στοχοποίηση προσφύγων και μεταναστών.

Το Δίκτυο διαπιστώνει, τέλος, ότι η αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας προϋποθέτει όχι μόνο την ποινική διερεύνηση και τιμωρία των δραστών αλλά και τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος υποστήριξης και προστασίας των θυμάτων, την καταπολέμηση της δευτερογενούς θυματοποίησης, την ενίσχυση της λογοδοσίας σε περιπτώσεις βίας από κρατικά όργανα, την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους στον δημόσιο και ψηφιακό χώρο και τη διασφάλιση ενός ασφαλούς περιβάλλοντος για τη δράση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και την υιοθέτηση πολιτικών που ενισχύουν την εμπιστοσύνη στο κράτος δικαίου, διασφαλίζουν τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προάγουν την κοινωνική συνοχή. Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των θυμάτων προς τις αρμόδιες αρχές και η αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης παραμένουν κρίσιμες προϋποθέσεις τόσο για την αντιμετώπιση του ρατσιστικού φαινομένου όσο και για την καταπολέμηση της υποαναφορικότητας των περιστατικών, συμβάλλοντας, κατ' επέκταση, στην ενίσχυση του κράτους δικαίου και της κοινωνικής συνοχής.

Στο πλαίσιο αυτό, η ενεργός συμμετοχή του Δικτύου στον θεσμικό διάλογο αντιμετώπισης του ρατσισμού που διεξάγεται εντός του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ΕΣΡΜ) και η μεταφορά της εμπειρίας των οργανώσεων-μελών του συμβάλλουν στην ανάδειξη των σύγχρονων εκφάνσεων του ρατσισμού, στην ενίσχυση της ουσιαστικής συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών και στη διαμόρφωση των εθνικών πολιτικών. Παράλληλα, η λειτουργία του ΕΣΡΜ, κατά την περίοδο αναφοράς,

ανέδειξε την ανάγκη ουσιαστικής άσκησης του συνόλου των θεσμοθετημένων αρμοδιοτήτων του, πέραν της κατάρτισης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και τη Μισαλλοδοξίας, με σκοπό τη διασφάλιση της παρακολούθησης των εξελίξεων στο πεδίο, της αξιολόγησης των υλοποιούμενων δράσεων από τους κρατικούς φορείς και της έγκαιρης θεσμικής ανταπόκρισης σε περιστατικά ρατσισμού, μισαλλοδοξίας και ρητορικής μίσους.

Ι. Ταυτότητα και Λειτουργία του Δικτύου Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Α. Ιστορικό πλαίσιο

Η πρωτοβουλία για τη δημιουργία του Δικτύου προωθήθηκε στα μέσα του έτους 2011 από την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) και το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα (UNHCR) σε συνέχεια δύο σημαντικών διαπιστώσεων κατά την περίοδο εκείνη: α) της απουσίας επίσημου και αποτελεσματικού συστήματος καταγραφής της ρατσιστικής βίας και β) της ανάγκης διασύνδεσης των φορέων, οι οποίοι κατέγραφαν με δική τους πρωτοβουλία τα περιστατικά ρατσιστικής βίας σε βάρος προσώπων τα οποία προσέρχονταν στις υπηρεσίες τους. Έκτοτε έχουν υπάρξει πολλές βελτιώσεις στην κατεύθυνση αυτή, όπως η δημιουργία και περαιτέρω ενίσχυση του κρατικού συστήματος καταγραφής της ρατσιστικής βίας από την ΕΛ.ΑΣ. Ωστόσο, η καταγραφή σχετικών περιστατικών από το Δίκτυο συνεχίζει να κρίνεται απαραίτητη καθώς τα στοιχεία είναι συμπληρωματικά της επίσημης καταγραφής. Πρέπει να τονισθεί, όπως πάντα, ότι τα στοιχεία του Δικτύου αποτελούν την «κορυφή του παγόβουνου» και δεν αποτελούν -ούτε και θα μπορούσαν άλλωστε- πλήρη καταγραφή των διαστάσεων του ρατσιστικού φαινομένου στην Ελλάδα. Παρ' όλα αυτά, τα στοιχεία του αποτυπώνουν μία σαφή και αξιόπιστη εικόνα των ποσοτικών και ποιοτικών τάσεων της ρατσιστικής βίας στη χώρα.

Β. Ταυτότητα του Δικτύου

Το Δίκτυο απαρτίζουν φορείς, οι οποίοι προσφέρουν ιατρικές, κοινωνικές, νομικές υπηρεσίες ή/ και έρχονται σε άμεση επαφή με τα θύματα ρατσιστικής βίας ή θύματα άλλων βίαιων επιθέσεων που υποκινούνται από μίσος ή προκαταλήψεις και τέλος, οργανώσεις που έχουν δημιουργηθεί από τις ίδιες τις ομάδες που συνήθως γίνονται στόχος ρατσιστικής βίας. Προϋπόθεση για τη συμμετοχή στο Δίκτυο αποτελεί ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, τη διαφορετικότητα, την πολυπολιτισμικότητα και την ανεξιθρησκεία, καθώς και η δράση για την αντιμετώπιση των διακρίσεων και της μισαλλοδοξίας. Εκτός από τους συντονιστές, την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και την Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, στο Δίκτυο συμμετέχουν 58 Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και φορείς της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και ως παρατηρητές, ο Συνήγορος του Πολίτη και το Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών και Προσφύγων (ΣΕΜΠ) του Δήμου Αθηναίων.[3]

3. Βλ. ανωτέρω.

Οι συμμετέχοντες φορείς αναγνωρίζουν και επιδιώκουν ως κοινό στόχο την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας καθώς και όλων των πράξεων που τελούνται από μίσος προκαλούμενο λόγω της φυλής, του χρώματος, της θρησκείας, των γενεαλογικών καταβολών, της εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου, των χαρακτηριστικών φύλου και της αναπηρίας. Για τους σκοπούς του Δικτύου, περιστατικά ρατσιστικής βίας θεωρούνται εγκληματικές πράξεις ή βίαιες ενέργειες ή συμπεριφορές εις βάρος ατόμων, τα οποία στοχοποιούνται λόγω εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, χρώματος, θρησκευτικής προέλευσης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου, χαρακτηριστικών φύλου ή αναπηρίας. Καταγράφονται επίσης εγκληματικές πράξεις ή βίαιες ενέργειες ή συμπεριφορές σε βάρος των υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δηλαδή όσων ατόμων προωθούν και προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και στοχοποιούνται λόγω αυτής τους της ιδιότητας.

Στο πλαίσιο επιδίωξης του κοινού σκοπού, το Δίκτυο: α) διατυπώνει συστάσεις προς τις ελληνικές Αρχές σύμφωνα με την ελληνική και διεθνή νομοθεσία προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, β) προωθεί την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας, γ) διαβουλεύεται με τις αρμόδιες Αρχές και άλλους σχετικούς φορείς ως προς ειδικά ζητήματα σχετικά με τη ρατσιστική βία, δ) ενισχύει τη συνεργασία με άλλους φορείς, οι οποίοι επιδιώκουν την καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας, ε) οργανώνει και συμμετέχει σε εκπαιδευτικά προγράμματα της κοινωνίας των πολιτών αλλά και αρμόδιων θεσμικών φορέων για ζητήματα σχετικά με την αναγνώριση, την καταγραφή και την αντιμετώπιση των εγκλημάτων μίσους. Στο εν λόγω πλαίσιο, το Δίκτυο ανταποκρίθηκε σε αιτήματα παροχής στοιχείων από ερευνητές, δημοσιογράφους και φοιτητές. Επιπλέον, συνέβαλε στη διάδοση της νομοθεσίας κατά του ρατσισμού και του ρατσιστικού εγκλήματος μέσω της συμμετοχής του σε σεμινάρια, εκπαιδεύσεις και δημόσιες συζητήσεις. Επίσης, το Δίκτυο συμμετείχε σε εκπαιδεύσεις υπαλλήλων που στελεχώνουν τις υπηρεσίες υποδοχής αιτούντων άσυλο, δημοτικών υπαλλήλων που έρχονται σε επαφή με στοχοποιούμενες κοινότητες ή/και θύματα βίας, καθώς και υπαλλήλων σωμάτων ασφαλείας με στόχο την κατανόηση του φαινομένου της ρατσιστικής βίας καθώς και των δικαιωμάτων των θυμάτων ρατσιστικής βίας.

Παράλληλα, το 2024 και το 2025, το Δίκτυο, έχοντας αναγνωριστεί ως καλή πρακτική για την καταγραφή της ρατσιστικής βίας και την υποστήριξη θυμάτων, κλήθηκε, τόσο από εθνικούς όσο και από ευρωπαϊκούς φορείς, να παρουσιάσει τη μεθοδολογία του και τα ευρήματά του. Κατά την περίοδο αναφοράς, το Δίκτυο παρενέβη, επίσης, δημόσια μέσω δελτίων Τύπου, ανακοινώσεων και τοποθετήσεων για ζητήματα και εξελίξεις που εμπίπτουν στο πεδίο δράσης του, συμβάλλοντας στον δημόσιο διάλογο και στην ανάδειξη θεμάτων που σχετίζονται με τη καταπολέμηση της ρατσιστικής βίας.

Γ. Μεθοδολογία

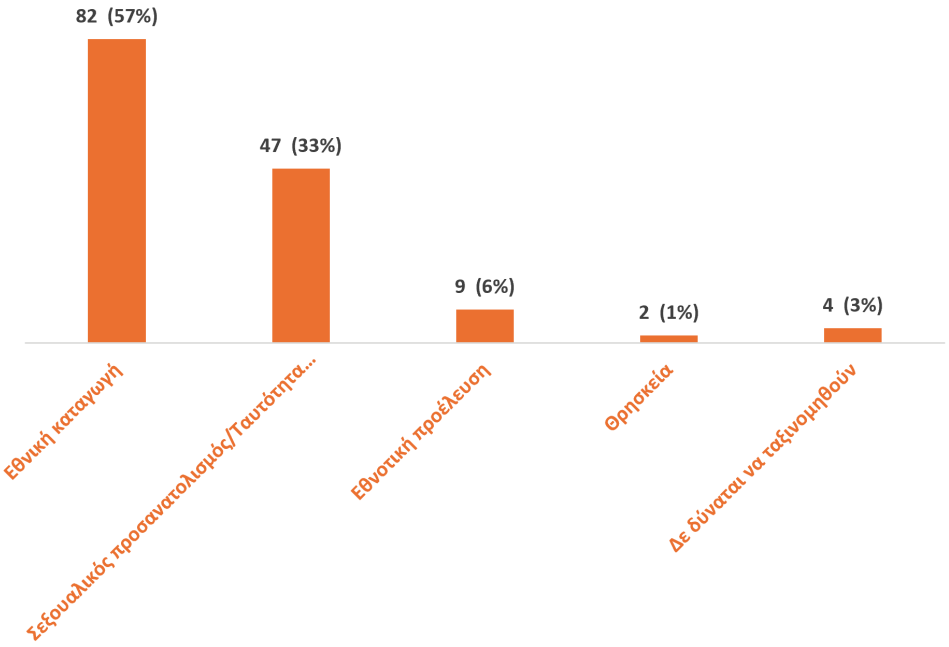
Από την ίδρυσή του, το Δίκτυο παραμένει μία συλλογική πρωτοβουλία με κοινούς κανόνες λειτουργίας και κοινούς στόχους, ενώ οι επιμέρους δράσεις των μελών του λειτουργούν συμπληρωματικά και αμφίδρομα ενδυναμωτικά. Εξαρχής, το Δίκτυο ακολουθεί μία αυστηρή μεθοδολογία, η οποία επιβάλλει την καταγραφή ενός περιστατικού αποκλειστικά μέσω της συνέντευξης με τα θύματα. Όλοι οι φορείς που συμμετέχουν στο Δίκτυο έχουν αποδεχτεί μία συμφωνία συνεργασίας, στην οποία ορίζονται τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των συμμετεχόντων και έχουν υιοθετήσει την κοινή φόρμα καταγραφής του Δικτύου. Οι καταγραφείς

κάθε φορέα, είτε πρόκειται για κοινωνικούς, νομικούς ή άλλους επιστήμονες, επαγγελματίες ή εθελοντές, ορίζονται από τον φορέα και εκπαιδεύονται από το Δίκτυο. Οι καταγραφείς είναι επώνυμοι και φέρουν την ευθύνη της καταγραφής τους. Η συμπλήρωση της φόρμας καταγραφής βασίζεται στη μαρτυρία του θύματος, είναι ανώνυμη και χρησιμοποιείται αποκλειστικά και μόνο από το Δίκτυο, με σκοπό την καταπολέμηση του ρατσιστικού εγκλήματος.

ΙΙ. Ανάλυση γενικών χαρακτηριστικών καταγεγραμμένων επιθέσεων

Κατά την περίοδο 2024-2025, το Δίκτυο κατέγραψε, μέσω συνεντεύξεων με τα θύματα, εκατόν σαράντα τέσσερα (144) περιστατικά ρατσιστικής βίας. Η πλειονότητα των περιστατικών αφορά άτομα που στοχοποιήθηκαν λόγω εθνικής καταγωγής, καθώς σε ογδόντα δύο (82) περιστατικά στοχοποιήθηκαν μετανάστες, πρόσφυγες ή αιτούντες άσυλο, λόγω εθνικής καταγωγής. Σε κάποια από αυτά σε συνδυασμό με άλλους λόγους στοχοποίησης (διατομεακή στοχοποίηση), στα οποία τα θύματα έγιναν στόχος για περισσότερους από έναν λόγους προκατάληψης, όπως ο συνδυασμός της εθνικής καταγωγής και του χρώματος του δέρματος ή/και της θρησκείας ή του χρώματος δερματος με την εθνοτική προέλευση. Παράλληλα, σημαντικός αριθμός περιστατικών, και συγκεκριμένα σαράντα επτά (47), αφορούσε τη στοχοποίηση ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας φύλου. Σε εννέα (9) περιστατικά, τα θύματα στοχοποιήθηκαν λόγω της εθνοτικής τους καταγωγής (Ρομά). Τέλος, σε δύο (2) περιστατικά ο κύριος λόγος στοχοποίησης ήταν η θρησκεία του θύματος (μουσουλμανική).

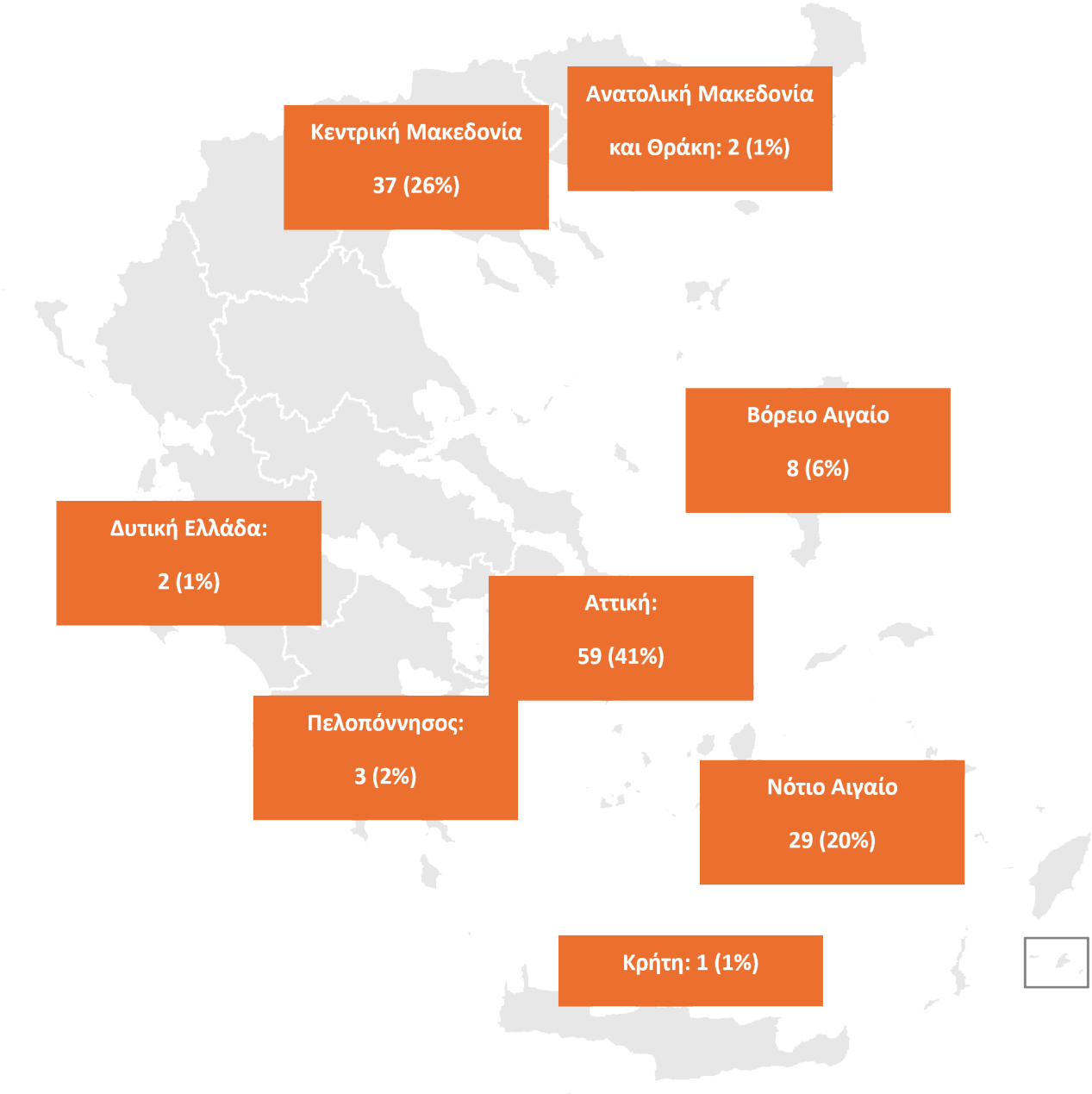
Διάγραμμα 1: Κύριος Λόγος Στοχοποίησης

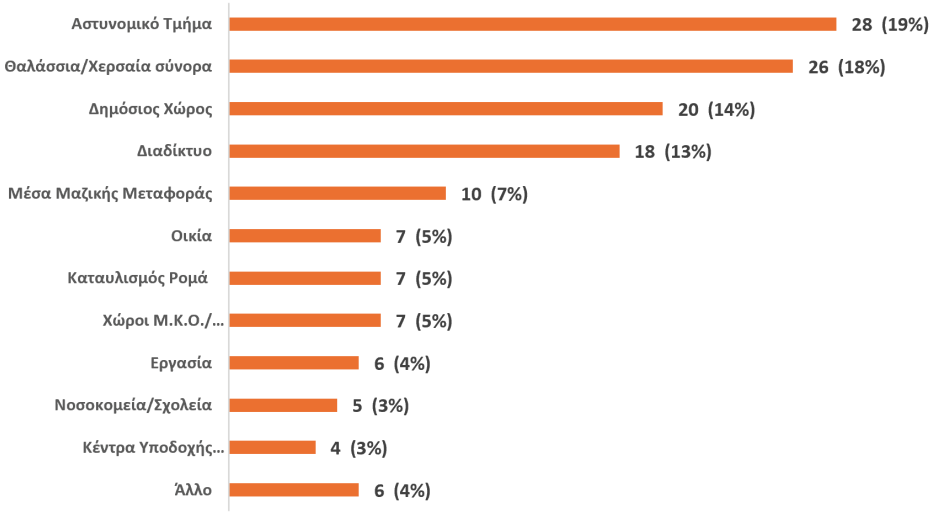
Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Γεωγραφική Διασπορά: Τα περιστατικά ρατσιστικής βίας παρουσιάζουν ευρεία διασπορά, τόσο σε μεγάλα αστικά κέντρα όσο και σε περιοχές της περιφέρειας και ιδίως στα νησιά του Αιγαίου. Πενήντα εννέα (59) περιστατικά καταγράφηκαν στην Αττική και, ιδίως, στο κέντρο της Αθήνας (ή πέριξ αυτού), ενώ είκοσι εννέα (29) περιστατικά καταγράφηκαν στα νησιά του Νοτίου Αιγαίου, οκτώ (8) στα νησιά του Βορείου Αιγαίου, τριάντα επτά (37) περιστατικά καταγράφηκαν στην Κεντρική Μακεδονία και, ιδίως, στην ευρύτερη περιοχή της Θεσσαλονίκης.

Χάρτης: Γεωγραφική Διασπορά

Διάγραμμα 2: Χώροι τέλεσης περιστατικών

Θύματα:

Αναφορικά με τις μορφές βίας, επί συνόλου εκατόν σαράντα τεσσάρων (144) καταγεγραμμένων περιστατικών, εξύβριση καταγράφηκε σε ενενήντα τέσσερα (94) περιστατικά, σωματική βλάβη σε εξήντα τέσσερα (64) και απειλές σε σαράντα έξι (46) περιστατικά. Βαριά σωματική βλάβη καταγράφηκε σε είκοσι τρία (23) περιστατικά, ενώ επιθέσεις και φθορές περιουσίας σε είκοσι δύο (22) και είκοσι (20) περιστατικά αντίστοιχα. Σε μικρότερο αριθμό περιστατικών καταγράφηκαν διατάραξη οικιακής ειρήνης (14), κλοπή (11) και άλλες μορφές αδικημάτων. Επισημαίνεται ότι σε πολλά περιστατικά καταγράφηκαν περισσότερα του ενός αδικήματα καθώς εντοπίζεται μεικτού τύπου βία σε περισσότερα των εβδομήντα περιστατικών, συνεπώς ο συνολικός αριθμός των καταγεγραμμένων αδικημάτων υπερβαίνει τον αριθμό των περιστατικών και δεν ταυτίζεται με αυτόν.

Σε εκατό (100) περιστατικά τα θύματα ήταν άνδρες, σε δεκαέξι (16) γυναίκες, ενώ σε εννέα (9) περιστατικά θύματα τρανσφοβικής επίθεσης έπεσαν τρανς γυναίκες και σε δύο (2) τρανς άνδρες. Καταγράφηκαν και τρία περιστατικά κατά μη δυαδικών (non-binary) ατόμων.[4]

Από το σύνολο των θυμάτων (144) που καταγράφηκαν, τα εξήντα ένα (61) ήταν κάτω των 18 ετών, αποτελώντας τη μεγαλύτερη ηλικιακή κατηγορία. Η αμέσως επόμενη ηλικιακή κατηγορία είναι αυτή των 25-29 ετών, στην οποία καταγράφηκαν είκοσι επτά (27) θύματα, ενώ ακολουθεί η ηλικιακή ομάδα 18-24 ετών με είκοσι πέντε (25) θύματα. Σημαντικά μικρότερος είναι ο αριθμός των θυμάτων στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες, με οκτώ (8) θύματα ηλικίας 30-34 ετών, έξι (6) ηλικίας 40-44 ετών, τέσσερα (4) ηλικίας 35-39 ετών, τρία (3) άνω των 50 ετών και δύο (2) ηλικίας 45-49 ετών. Τα στοιχεία αναδεικνύουν ότι τα καταγεγραμμένα

4. Ο όρος «μη δυαδικά άτομα» (φυλοδιαφορετικά) αναφέρεται σε άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου δεν προσδιορίζεται από την δυαδική νόρμα «άνδρας-γυναίκα».

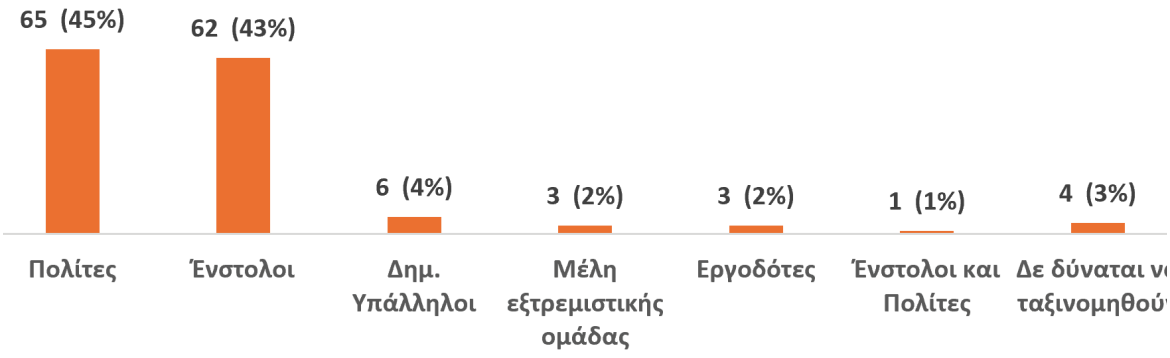
περιστατικά αφορούν κυρίως ανήλικους και νεαρούς ενήλικες, γεγονός που υποδηλώνει την ιδιαίτερη έκθεση των νεότερων ηλικιών σε περιστατικά ρατσιστικής βίας.

Σε αρκετές περιπτώσεις δε, τα θύματα αναφέρουν ότι έχουν βιώσει επανειλημμένα περιστατικά βίας, γεγονός που υποδηλώνει τη συστηματικότητα του φαινομένου.

Δράστες:

Αναφορικά με τους δράστες, κατά δήλωση των θυμάτων, προκύπτει ότι σε εξήντα πέντε (65) περιστατικά οι δράστες είναι πολίτες, ενώ σε εξήντα δύο (62) περιστατικά οι δράστες αναγνωρίζονται ως ένστολοι. Σε έξι (6) περιστατικά, οι δράστες είναι δημόσιοι υπάλληλοι, σε τρία (3) περιστατικά η βία ήταν οργανωμένη ενώ σε ακόμη τρία (3) περιστατικά οι δράστες ήταν οι εργοδότες των θυμάτων. Οι δράστες είναι στην συντριπτική τους πλειοψηφία άνδρες δρώντας είτε ατομικά είτε σε ομάδα (120 περιστατικά) ενώ σε έξι (6) περιστατικά τα θύματα δήλωσαν ότι στοχοποιήθηκαν από γυναίκες. Σε τέσσερα (4) περιστατικά, οι δράστες ήταν και άνδρες και γυναίκες. Κατά δήλωση των θυμάτων, οι δράστες των περιστατικών είναι ελληνικής καταγωγής σε εκατόν δεκαέξι (116) περιστατικά ενώ σε είκοσι τέσσερα (24) περιστατικά, δεν ήταν δυνατόν να διαπιστωθεί η εθνικότητα των δραστών. Τέλος, σε ενενήντα επτά (97) περιστατικά, οι δράστες ήταν περισσότεροι του ενός, ενώ σε είκοσι εννέα (29) περιστατικά το θύμα ανέφερε ότι στοχοποιήθηκε από ένα άτομο.

Διάγραμμα 3: Ιδιότητα δραστών

Μοτίβα:

Με βάση τα παραπάνω, τα βασικά μοτίβα που αναδεικνύονται από την καταγραφή του Δικτύου είναι, η συστηματική εμπλοκή ένστολων σε περιστατικά ρατσιστικής βίας, η έντονη και επαναλαμβανόμενη βία στα σύνορα της χώρας, καθώς και η αυξημένη βία κατά ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Τέλος, για ακόμη μία χρονιά, το Δίκτυο διαπιστώνει τη συνεχιζόμενη υποαναφορικότητα των περιστατικών ρατσιστικής βίας. Παρά τα θετικά θεσμικά βήματα που έχουν γίνει από την ΕΛ.ΑΣ και την αύξηση των καταγγελόμενων περιστατικών στις αρχές, σε πολλές περιπτώσεις, τα θύματα δηλώνουν ότι δεν επιθυμούν να προβούν σε περαιτέρω ενέργειες ή καταγγελία, κυρίως λόγω φόβου επαναθυματοποίησης, έλλειψης εμπιστοσύνης στις αρχές ή ανησυχίας για πιθανές συνέπειες που συνδέονται με το καθεστώς παραμονής τους. Παράλληλα, το Δίκτυο εντοπίζει έντονη διολίσθηση του δημόσιου λόγου προς μία έντονα ξενοφοβική και μισαλλόδοξη ρητορική, καθώς και

συστηματική στοχοποίηση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, γεγονός που επιδρά καθοριστικά τόσο στην καταγραφή του ρατσιστικού φαινομένου όσο και στην αποτελεσματική προστασία των θυμάτων ρατσιστικής βίας.

Έντονη ρατσιστική βία και ρατσιστικές συμπεριφορές από εκπροσώπους του κράτους: Σε πάνω από εξήντα (60) περιστατικά, τα θύματα δήλωσαν ότι στοχοποιήθηκαν από εκπροσώπους του κράτους, στην πλειονότητά τους από εκπροσώπους σωμάτων ασφαλείας, ενώ πολλά από αυτά, είκοσι οκτώ (28) συγκεκριμένα, έλαβαν χώρα εντός αστυνομικών τμημάτων κατά δήλωση των θυμάτων. Το Δίκτυο εκφράζει την έντονη ανησυχία του σχετικά με τον αντίκτυπο που έχει η ρατσιστική βία στα θύματα όταν οι δράστες είναι εκπρόσωποι του κράτους και μάλιστα με αρμοδιότητα την παροχή προστασίας προς τους πολίτες χωρίς διακρίσεις. Όπως επανειλημμένα έχει τονίσει το Δίκτυο, πρόκειται για συνθήκη που διαταράσσει ουσιωδώς τη σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα στους πολίτες και στις Αρχές και συμβάλλει καθοριστικά στην αύξηση της ανασφάλειας των θυμάτων και της απόφασής τους να μην προβούν σε καταγγελία των περιστατικών. Ταυτόχρονα, τροφοδοτεί το αίσθημα ατιμωρησίας των δραστών, συμβάλλοντας στη διαιώνιση του φαινομένου. Περιστατικά του Δικτύου αναδεικνύουν σε πολλές περιπτώσεις συστηματική πρακτική φυλετικής στοχοποίησης («racial profiling»), κατά την οποία οι αστυνομικές αρχές φαίνεται να στοχοποιούν ή να ελέγχουν άτομα με βάση το χρώμα ή την εθνική τους καταγωγή, θεωρώντας εκ των προτέρων ότι είναι πιθανότερο να διαπράξουν κάποιο αδίκημα. Όλα τα παραπάνω επιτείνουν τη μειωμένη εμπιστοσύνη των θυμάτων αλλά και, εν γένει, των πολιτών προς τις αρμόδιες αρχές, όπως αυτή καταγράφεται επί σειρά ετών και μέσω του Δικτύου. Το φαινόμενο αυτό επηρεάζει όχι μόνο την προθυμία των θυμάτων να καταγγείλουν περιστατικά, αλλά έχει ευρύτερες κοινωνικές συνέπειες, καθώς συμβάλλει στη διαιώνιση της υποκαταγραφής, αποδυναμώνει το αίσθημα ασφάλειας και περιορίζει την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών προστασίας. Οι ανωτέρω διαπιστώσεις συνάδουν με τις πρόσφατες παρατηρήσεις της Επιτροπής για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων (CERD), η οποία, παρά τα μέτρα που έχουν ληφθεί από το ελληνικό κράτος, εξακολουθεί να εκφράζει σημαντικές ανησυχίες σχετικά με πρακτικές φυλετικής στοχοποίησης από κρατικά όργανα και τη ρατσιστικά υποκινούμενη αστυνομική βία.[5]

Έντονη βία στα σύνορα της χώρας: Το Δίκτυο κατέγραψε την περίοδο 2024-2025 πάνω από πενήντα (50) περιστατικά σε περιοχές κοντά στα σύνορα της χώρας, συμπεριλαμβανομένων των περιστατικών εντός κέντρων και χώρων υποδοχής, κέντρων κράτησης αλλά και αστυνομικών τμημάτων. Σε όλα τα παραπάνω περιστατικά, στοχοποιήθηκαν πρόσφυγες και μετανάστες. Στην πλειονότητα των περιστατικών αυτών, τα θύματα δήλωσαν πως οι δράστες ήταν μέλη ομάδων με στοιχεία οργάνωσης, ή τα θύματα αναγνώρισαν τους δράστες ως ένστολους. Σε κάποια από τα περιστατικά τα θύματα δήλωσαν πως τα περιστατικά ρατσιστικής

5. Ειδικότερα, η Επιτροπή (CERD) εξέφρασε την ανησυχία της για την έλλειψη σαφούς απαγόρευσης του φυλετικού προφίλ στο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την επιβολή του νόμου, καθώς και για αναφορές για πρακτικές φυλετικού προφίλ σε βάρος μελών κοινοτήτων Ρομά και πολιτών τρίτων χωρών, όπως μετανάστες, αιτούντες άσυλο και πρόσφυγες. Επιπλέον, καταγράφονται ανησυχίες για ρατσιστικά υποκινούμενη και υπέρμετρη χρήση βίας από τις αρχές επιβολής του νόμου, καθώς και για την έλλειψη επαρκών στοιχείων σχετικά με τη διερεύνηση, τη δίωξη και την τιμωρία των σχετικών περιστατικών. Βλ. Καταληκτικές παρατηρήσεις επί της συνδυασμένης εικοστής τρίτης και εικοστής τέταρτης περιοδικής έκθεσης της Ελλάδας για την Ελλάδα, CERD/C/GRC/CO/23-24, 24.11.2024, παρ. 18, 19.

βίας έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια της κράτησής τους. Επιπλέον, σε πολλά από τα περιστατικά που καταγγέλθηκαν από πρόσφυγες και μετανάστες, τα θύματα ήταν ασυνόδευτα ανήλικα. Ειδικά στα περιστατικά που έλαβαν χώρα στη θαλάσσια περιοχή κοντά στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, τα θύματα δέχτηκαν επίθεση από ομάδες ανδρών στα σύνορα της χώρας, οι οποίοι προσπαθώντας να αποτρέψουν την είσοδο τους στη χώρα έφεραν οπλισμό, φορούσαν είτε μαύρα ρούχα, είτε στρατιωτικού τύπου ενδυμασία, καθώς και (full face) μάσκες. Στα εν λόγω περιστατικά, αν και τα θύματα, συχνά ασυνόδευτοι ανήλικοι, δεν αναγνωρίζουν πάντα διακριτικά στην εμφάνιση των δραστών που θα μπορούσαν να παραπέμπουν στο λιμενικό ή κάποιο άλλο σώμα ασφαλείας της χώρας, φαίνεται ότι ο τρόπος με τον οποίο επιχειρούν οι δράστες και ο εξοπλισμός που φέρουν (οργάνωση στον τρόπο επίθεσης, χρήση όπλων και ασυρμάτων, κράτηση σε χώρους κ.α.) οδηγούν τα θύματα να αντιλαμβάνονται τους θύτες ως εκπροσώπους του κράτους. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των θυμάτων, ενώ βρίσκονταν εντός ελληνικών χωρικών υδάτων, προσεγγίστηκαν από σκάφος, κατασχέθηκαν τα προσωπικά τους αντικείμενα (κινητά τηλέφωνα και χρηματικά ποσά) και στη συνέχεια μεταφέρθηκαν σε λέμβους, όπου εγκαταλείφθηκαν στη θάλασσα. Ως αποτέλεσμα, παρασύρθηκαν εντός τουρκικών χωρικών υδάτων και περισυνελέγησαν από λέμβους της τουρκικής ακτοφυλακής.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, το μοτίβο αυτό εμφανίζει διαφοροποιήσεις, καθώς αναφέρεται προηγούμενη μεταφορά των ατόμων στην ξηρά (σε νησιά του Νοτιοανατολικού Αιγαίου), όπου ακολουθεί κράτηση ή περιορισμός υπό τον έλεγχο αρχών, αφαίρεση εγγράφων και εκ νέου μεταφορά τους σε απομονωμένα σημεία. Από εκεί, επιβιβάζονται σε σκάφη με την πρόφαση μεταφοράς τους σε δομές υποδοχής, πλην όμως εν πλω επαναπροωθούνται, ενίοτε κατόπιν παράδοσης σε αγνώστους άνδρες με καλυμμένα χαρακτηριστικά, οι οποίοι φέρονται να ασκούν σωματική βία πριν από την εγκατάλειψή τους σε σωστικές σχεδίες. Οι μαρτυρίες συγκλίνουν επίσης στη χρήση εκφοβιστικών πρακτικών (όπως πυροβολισμοί στον αέρα) και στην επανειλημμένη άσκηση βίας κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων, καθώς και στη συστηματική αφαίρεση χρημάτων, προσωπικών αντικειμένων ή νομιμοποιητικών εγγράφων.[6] Αντίστοιχο μοτίβο βίας έχει καταγράψει τόσο το Δίκτυο όσο και άλλοι φορείς στα σύνορα της χώρας, σε βάρος προσφύγων και μεταναστών, με στόχο την απομάκρυνσή τους από την ελληνική επικράτεια. Ιδιαίτερης έντασης και σοβαρότητας αποτελεί το πολύνεκρο ναυάγιο της Πύλου, τον Ιούνιο του 2023, κατά το οποίο εκατοντάδες άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους, και στο πλαίσιο της εκκρεμούς ποινικής διερεύνησης του οποίου έχει ζητηθεί, μεταξύ άλλων, η εξέταση της πιθανής ύπαρξης ρατσιστικού κινήτρου.[7]

Βία κατά ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων: Το Δίκτυο κατέγραψε, για μία ακόμη χρονιά, ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά περιστατικών ρατσιστικής βίας κατά ατόμων που στοχοποιήθηκαν λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ταυτότητας φύλου τους. Ειδικότερα, σχεδόν ένα στα τρία καταγεγραμμένα περιστατικά (47) από τα εκατόν σαράντα τέσσερα (144) που συνολικά κατέγραψε το Δίκτυο κατά την περίοδο αναφοράς αφορούσε θύματα που στοχοποιήθηκαν για έναν από τους παραπάνω λόγους.

6. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, τα θύματα ανέφεραν κατά την καταγραφή ότι είχαν ήδη πέσει θύματα αντίστοιχης βίαιης αποτροπής εισόδου τους στα θαλάσσια σύνορα με την ίδια μεθοδολογία περισσότερες από μία φορές.

7. Βλ. Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, Ετήσια Έκθεση 2023.

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί το γεγονός ότι σημαντικός αριθμός επιθέσεων κατά ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων καταγράφηκε σε περιστάσεις που συνδέονταν με την άσκηση θεμελιωδών δικαιωμάτων και την ελεύθερη έκφραση της ταυτότητάς τους στον δημόσιο χώρο. Συγκεκριμένα, αρκετά από τα περιστατικά που αναφέρθηκαν στο Δίκτυο σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια ή αμέσως μετά τις εκδηλώσεις Υπερηφάνειας (Pride) στη Θεσσαλονίκη, αναδεικνύοντας τις συνεχιζόμενες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ως προς την ασφαλή και ισότιμη συμμετοχή τους στη δημόσια ζωή.

Με αφορμή άλλωστε το βίαιο περιστατικό κατά δύο ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στη Θεσσαλονίκη από πολυπληθή ομάδα, τον Μάρτιο του 2024, λίγες μέρες μετά την ψήφιση του Ν. 5089/2024 για την ισότητα στον γάμο, το Δίκτυο εξέφρασε την έντονη ανησυχία του για την κλιμακούμενη τρανσφοβική και ομοφοβική ρητορική στοχοποίησης των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων και τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει στην ασφάλεια και την ευημερία τους. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των θυμάτων, έφηβοι και νεαροί ενήλικες ήταν μεταξύ της ομάδας των φερόμενων ως δραστών. Αρκετά άτομα συνελήφθησαν και στη συνέχεια απαγγέλθηκαν κατηγορίες. Το περιστατικό αυτό, κατά τη διάρκεια του οποίου φαίνεται να δέχθηκαν λεκτική και σωματική βία δύο άτομα λόγω έκφρασης / ταυτότητας / χαρακτηριστικών φύλου, καταδεικνύει ένα μοτίβο που το Δίκτυο διαχρονικά καταγράφει: τα θύματα, κινούμενα στον δημόσιο χώρο, δέχονται απρόκλητη βία λόγω συγκεκριμένων ταυτοτικών χαρακτηριστικών. Υπενθυμίζεται ότι το τραύμα της εν λόγω βίας είναι βαθύτερο, επειδή ακριβώς στοχοποιούνται χαρακτηριστικά των θυμάτων δομικά για την ταυτότητα του ατόμου, τα οποία κανείς και ποτέ δεν θα έπρεπε να ζητάει από ένα άτομο να κρύψει ή να αλλάξει. Η απόδοση δικαιοσύνης αποτελεί κομβικό σημείο για την αποκατάσταση του τραύματος των πολιτών που βιώνουν απρόκλητη βία υποκινούμενη από προκαταλήψεις αλλά και της σχέσης εμπιστοσύνης τους με το κράτος δικαίου. Είναι επίσης ο πιο αποτελεσματικός τρόπος να σταλεί ένα ξεκάθαρο μήνυμα κατά της ατιμωρησίας τόσο στους φερόμενους ως δράστες όσο και ευρύτερα στο κοινωνικό σύνολο.[8]

Παράλληλα, το Δίκτυο κατέγραψε, ιδίως μετά την ψήφιση του νόμου για την ισότητα στον γάμο, σημαντική αύξηση της ρητορικής μίσους κατά ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στο διαδίκτυο, και ιδίως στις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Instagram, Tik Tok, κ.ά.). Συχνά, τα περιστατικά αυτά εκδηλώνονται σε συνέχεια αναρτήσεων των θυμάτων στις προσωπικές σελίδες τους στα κοινωνικά δίκτυα, στις οποίες δημοσιεύουν στιγμές από την καθημερινότητά τους ή υποστηρικτικά μηνύματα σε άλλα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, θύματα ομοφοβικών/τρανσφοβικών επιθέσεων. Είναι, λοιπόν, σαφές ότι καθώς σημαντικό μέρος της δημόσιας συζήτησης και της κοινωνικής αλληλεπίδρασης διεξάγεται πλέον στον ψηφιακό χώρο, τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα παραμένουν εκτεθειμένα σε διαδικτυακή ρητορική μίσους, παρενοχλητικό λόγο και στοχοποίηση μέσω αναρτήσεων, σχολίων και άλλων μορφών ψηφιακής επικοινωνίας.

Δημόσιος Ρατσιστικός λόγος: Το Δίκτυο παρακολουθεί με αυξανόμενη ανησυχία τη διολίσθηση του δημόσιου λόγου προς την ξενοφοβία, τη ρατσιστική ρητορική και την υποχώρηση του σεβασμού σε βασικές αρχές του κράτους δικαίου με αφορμή τη διαχείριση του μεταναστευτικού και προσφυγικού ζητήματος στη χώρα.

8. Βλ. Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, Δελτίο Τύπου «Επίθεση στη Θεσσαλονίκη: ένα ακόμα βίαιο περιστατικό που στοχοποιεί ανθρώπους για την ταυτότητά τους», 15.03.2024, διαθέσιμο στο https://rvrn.org/el/epithesi-thessaloniki-loatki/

Κατά το χρονικό διάστημα αναφοράς, ο δημόσιος και ο δημοσιογραφικός λόγος γύρω από τους πρόσφυγες και τους μετανάστες αποτυπώνουν – και ιδιαίτερα με αφορμή την κατακόρυφη αύξηση των αφίξεων μέσω Λιβύης στην Κρήτη το καλοκαίρι του 2025 – ένα επιδεινούμενο κλίμα φόβου και πόλωσης. Το κλίμα αυτό έχει περαιτέρω υποδαυλιστεί από δηλώσεις εκπροσώπων της πολιτικής ηγεσίας, κομμάτων και δημόσιων αρχών. Η χρήση απαξιωτικών όρων, όπως «λαθρομετανάστης», η παρουσίαση των νέων αφίξεων ως απόπειρα «εισβολής» και «αντικατάστασης πληθυσμού», καθώς και η παραπλανητική αναφορά σε προνόμια και επιδόματα μιας μερίδας ανθρώπων σε βάρος άλλων πολιτών, είναι ορισμένα μόνο παραδείγματα που επηρεάζουν αρνητικά τις τοπικές κοινωνίες και ενισχύουν τον κοινωνικό διχασμό. Πρόκειται για αφηγήματα που συμβάλλουν στην παρουσίαση των ανθρώπων αυτών ως απειλή για την κοινωνία, που εργαλειοποιούν τον φόβο, πλήττουν την κοινωνική συνοχή και, όπως έχουν επανειλημμένα δείξει τα ευρήματα του Δικτύου, κανονικοποιούν, ενθαρρύνουν και τελικά οδηγούν σε έξαρση της μισαλλοδοξίας και της ρατσιστικής βίας. Οι αφίξεις μεταναστών και προσφύγων στην Κρήτη αλλά και σε άλλα νησιά που στο παρελθόν έχουν δεχθεί πίεση, προκάλεσαν συνακόλουθη πίεση στις τοπικές κοινωνίες, εξαιτίας της έλλειψης οργανωμένης δομής υποδοχής στην περιοχή. Το Δίκτυο έχει τονίσει πολλές φορές στο παρελθόν, με αφορμή παρόμοια περιστατικά, ότι η άνοδος της ξενοφοβίας συχνά συνδέεται με την έλλειψη μιας συνεκτικής, επαρκώς χρηματοδοτούμενης και ανθρωποκεντρικής πολιτικής για το άσυλο και τη μετανάστευση που μπορεί να αποτρέψει την υπερσυγκέντρωση νεοαφιχθέντων ή την έκθεσή τους σε επισφαλείς συνθήκες, προκλήσεις που τελικά επηρεάζουν τόσο τους πρόσφυγες και μετανάστες όσο και τις τοπικές κοινωνίες. Η ανησυχητική αύξηση του δημόσιου ρατσιστικού και μισαλλόδοξου λόγου έχει συνδεθεί με την αύξηση των περιστατικών ρατσιστικής βίας, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην κανονικοποίηση στερεοτύπων και προκαταλήψεων. Η διαρκής έκθεση σε τέτοιου είδους ρητορική ενδέχεται να ενισχύσει την κοινωνική ανοχή απέναντι σε ρατσιστικές συμπεριφορές και να διευκολύνει την περαιτέρω διάδοσή τους. Όπως τόνισε το Δίκτυο σε σχετική δημόσια δήλωσή του, είναι κοινή υποχρέωση της πολιτικής ηγεσίας, των θεσμικών φορέων και των ΜΜΕ η προώθηση ενός δημόσιου διαλόγου για τη μετανάστευση και το άσυλο που θα γίνεται σε πλαίσιο τεκμηριωμένο, νηφάλιο και βασισμένο στα δεδομένα και στις αρχές του διεθνούς δικαίου, με σεβασμό στην ανθρώπινη αξία όλων.[9]

Αυξημένη ανάγκη υποστήριξης των θυμάτων ρατσιστικής βίας - Κανονικοποίηση της ρατσιστικής βίας- Υποαναφορικότητα: Με βάση τις καταγραφές του Δικτύου κατά την περίοδο αναφοράς της έκθεσης διαπιστώνεται για μία ακόμη φορά ότι τα θύματα δέχονται πολλαπλές μορφές βίας σε πολλά και διαφορετικά πλαίσια της ζωής τους. Πέρα από την προφανή και αυτονόητη ανάγκη ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης σε περιστατικά ρατσιστικής βίας όπου υπάρχει σοβαρή διακινδύνευση της ζωής και της φυσικής ακεραιότητας των θυμάτων, τα θύματα χρήζουν άμεσης ψυχοκοινωνικής στήριξης. Το τραύμα της εν λόγω βίας είναι βαθύτερο επειδή ακριβώς στοχοποιούνται χαρακτηριστικά των θυμάτων δομικά για την ταυτότητα τους, τα οποία κανείς και ποτέ δεν θα έπρεπε να ζητάει από ένα άτομο να αποκρύψει ή να αλλάξει. Οι συνέπειες της ρατσιστικής βίας διογκώνονται ακόμη περισσότερο από τον απρόκλητο χαρακτήρα της,

9. Βλ. Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, Δελτίο Τύπου «Ανησυχία για το επιδεινούμενο κλίμα κατά προσφύγων και μεταναστών στον πολιτικό και δημόσιο λόγο», 14 Ιουλίου 2025, διαθέσιμο στο https://rvrn.org/el/anisihia-klima-politiko-dimosio-logo/

οδηγώντας τα θύματα στην αδιέξοδη αποδοχή ότι βιώνουν ένα συνεχή κίνδυνο από τον οποίο δεν μπορούν να προστατευθούν ή να ξεφύγουν.

Επίσης, ο αντίκτυπος της ρατσιστικής βίας μεγεθύνεται, καθώς οι επιθέσεις αυτές γίνονται αντιληπτές όχι μόνο ως επιθέσεις κατά των προσώπων-θυμάτων ρατσιστικής βίας, αλλά και ως επιθέσεις κατά των οικείων ευάλωτων ομάδων στις οποίες ανήκουν τα πρόσωπα αυτά, δεδομένου ότι τα ρατσιστικά εγκλήματα, έχουν κυρίαρχα ως στόχο να απευθύνουν ένα μήνυμα βίας και εκφοβισμού στο σύνολο της στοχοποιούμενης κοινότητας. Το γεγονός αυτό, δυστυχώς, «κανονικοποιεί» την ρατσιστική βία ακόμη περισσότερο και δημιουργεί συνακόλουθα και την αίσθηση στα θύματα, στους οικείους τους και στις κοινότητες στις οποίες ανήκουν ότι η ρατσιστική βία είναι μια «κανονικότητα» που πρέπει να γίνει αποδεκτή. Εντείνει, επίσης, την υποαναφορικότητα (under-reporting) καθώς τα θύματα αποφεύγουν να καταγγείλουν τις ρατσιστικές επιθέσεις εις βάρος τους.

Μια τέτοια παραδοχή κάθε άλλο παρά έωλη είναι, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τα στοιχεία του Δικτύου. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην συντριπτική πλειοψηφία των περιστατικών που κατέγραψε το Δίκτυο για το 2024-25, τα θύματα δήλωσαν ότι έχουν βιώσει βία ξανά. Επιπλέον στοιχείο για την κατανόηση της έντασης του τραύματος είναι ότι σε πληθώρα περιστατικών διαπιστώθηκε διατομεακή στοχοποίηση, που σημαίνει ότι τα θύματα βιώσαν βία λόγω περισσοτέρων του ενός χαρακτηριστικού τους.

Τέλος, σε εξήντα ένα (61) από τα εκατόν σαράντα τέσσερα (144) θύματα ρατσιστικής βίας που κατέγραψε το Δίκτυο την περίοδο αναφοράς, τα θύματα είναι ανήλικα και συχνά, ασυνόδευτα ανήλικα, γεγονός που προκαλεί την έντονη ανησυχία του Δικτύου. Όπως έχει επισημάνει και στο παρελθόν το Δίκτυο, η ανηλικότητα είναι από μόνη της συνθήκη ευαλωτότητας, η οποία πολλαπλασιάζεται όταν το άτομο εκτίθεται σε βία. Η βία δε σε ανήλικα άτομα συμβάλει καθοριστικά στην εξέλιξη της προσωπικότητας του ατόμου καθώς έχει σημαντικό αντίκτυπο στην ασφάλεια και στην ευημερία των ατόμων τόσο κατά την περίοδο μετά την βίαιη πράξη όσο και για το υπόλοιπο της ζωής τους (ψυχολογικό αποτύπωμα της βίας).

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να επαναλάβουμε ότι η μη αποτελεσματική ανταπόκριση της Πολιτείας τόσο σε επίπεδο πρόληψης όσο και αντιμετώπισης, συμβάλλει στην παγίωση της ρατσιστικής βίας στο πεδίο. Καταδεικνύεται, λοιπόν, ότι οι πολλαπλές ευαλωτότητες και η «κανονικοποίηση» της βίας σε συνδυασμό με τον φόβο των θυμάτων ότι θα υποστούν «δευτερογενή θυματοποίηση»[10] από τις αρχές σε περίπτωση που καταγγείλουν το περιστατικό, αναδεικνύει την ανάγκη οριζόντιας και συστηματικής υποστήριξης και προστασίας των θυμάτων καθ' όλη τη διάρκεια της καταγγελίας, ποινικής διερεύνησης και εκδίκασης μιας υπόθεσης ρατσιστικής βίας που θα φτάσει ενώπιον των δικαστηρίων.

10. Η δευτερογενής θυματοποίηση αναφέρεται, μεταξύ άλλων στην έλλειψη σεβασμού κατά τη μεταχείριση του θύματος και σε κάθε είδους διάκριση εις βάρος του θύματος από φορείς, υπηρεσίες και άτομα. Η επαναθυματοποίηση αναφέρεται στην επαναλαμβανόμενη βία που υφίσταται το θύμα.

III. Ανάλυση των καταγραφών

Στην παρούσα ενότητα αναλύονται οι επιθέσεις κατά προσφύγων και μεταναστών (Α), οι επιθέσεις κατά Ελλήνων λόγω εθνοτικής προέλευσης (Β), καθώς και οι επιθέσεις κατά ατόμων ΛΟΑΤΚΙ+ (Γ). Όπως και στις προηγούμενες εκθέσεις, ειδική αναφορά γίνεται στα περιστατικά στα οποία εμπλέκονται ένστολοι και δημόσιοι λειτουργοί (Δ). Τέλος, αναδεικνύονται ζητήματα που το Δίκτυο εντοπίζει ως αναδυόμενες τάσεις στο πεδίο και χρήζουν περαιτέρω μελέτης και ειδικότερα, η αύξηση της ρητορικής μίσους στον δημόσιο λόγο (Ε) και η συρρίκνωση του δημόσιου χώρου δράσης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που καταγράφουν περιστατικά ρατσιστικής βίας (ΣΤ).

Α. Επιθέσεις κατά προσφύγων και μεταναστών

Το Δίκτυο, για την περίοδο αναφοράς 2024-2025, κατέγραψε ως κύριο λόγο στοχοποίησης των θυμάτων την εθνική τους καταγωγή, γεγονός που καταδεικνύει ότι η πλέον ευάλωτη ομάδα σε ρατσιστική βία παραμένουν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες. Ειδικότερα, το Δίκτυο κατέγραψε είκοσι έξι (26) περιστατικά στα σύνορα της χώρας, τα περισσότερα από αυτά στα θαλάσσια σύνορα. Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί το γεγονός ότι οι σχετικές μαρτυρίες, που στην πλειονότητά τους αφορούν ρατσιστική βία που εκδηλώνεται κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων αποτροπής της εισόδου των ανθρώπων αυτών στα ελληνικά χωρικά ύδατα και κατ'επέκταση, εμποδισμού αποβίβασης στο έδαφος των νησιών, συγκλίνουν ως προς το μοτίβο της επιχείρησης. Τα θύματα, αν και δεν είναι σε θέση πάντα να αναγνωρίσουν διακριτικά στην εμφάνιση των δραστών που θα παρέπεμπαν σε κάποιο σώμα ασφαλείας της χώρας, δήλωσαν ότι δέχτηκαν επίθεση από ομάδες ανδρών στα σύνορα της χώρας,[11] οι οποίοι σε κάποιες περιπτώσεις φαίνεται να έφεραν οπλισμό (γκλομπ), είτε/και να φορούσαν μαύρα ρούχα, είτε στρατιωτικού τύπου ενδυμασία αλλά και σε κάποιες περιπτώσεις να κάλυπταν τα πρόσωπα τους με (full face) μάσκες. Φαίνεται, ωστόσο, ότι ο τρόπος με τον οποίο οι δράστες επιχειρούν, καθώς και ο εξοπλισμός που φέρουν (οργάνωση στον τρόπο επίθεσης, χρήση όπλων, ομοιομορφία στην εμφάνιση, κράτηση σε χώρους κ.ά.) οδηγούν τα θύματα να αντιλαμβάνονται τους θύτες ως εκπροσώπους του κράτους. Σύμφωνα με τα θύματα, ενώ βρίσκονται εντός ελληνικών χωρικών υδάτων, προσεγγίζονται από σκάφος, τους αφαιρούνται τα προσωπικά τους αντικείμενα (κινητά τηλέφωνα και χρηματικά ποσά) και στη συνέχεια μεταφέρονται σε «καλάθια» (λέμβους), όπου εγκαταλείπονται στη θάλασσα. Κατόπιν, παρασύρονται εντός τουρκικών χωρικών υδάτων και περισυλλέγονται από την τουρκική ακτοφυλακή.

Τη στοχοποίηση προσφύγων και μεταναστών στα σύνορα της χώρας με τη μορφή άτυπων αναγκαστικών επιστροφών έχει επισημάνει ο Μηχανισμός Καταγραφής Περιστατικών Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών[12] ήδη από την πρώτη του έκθεση: «...από τις μαρτυρίες που έχει καταγράψει ο Μηχανισμός στην

11. Σε πολλές περιπτώσεις περισσότερες από μία φορές, δηλαδή (σχεδόν) σε κάθε προσπάθεια τους να εισέλθουν με την λέμβο στην οποία επέβαιναν στα ελληνικά χωρικά ύδατα.

12. Ο Μηχανισμός Καταγραφής Περιστατικών Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών είναι πρωτοβουλία της Εθνικής Επιτροπής για τα

περίοδο αναφοράς φαίνεται να προκύπτει ένα επαναλαμβανόμενο πλαίσιο, με βάση το οποίο οι άτυπες αναγκαστικές επιστροφές έχουν οργανωμένο χαρακτήρα και συγκεκριμένα επιχειρησιακά χαρακτηριστικά. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες, παρατηρείται συνεργασία μεταξύ διαφόρων φερόμενων θυτών, μεταφορά από ένα σημείο σε άλλο, κράτηση/περιορισμός σε διαφορετικά κτήρια. Προκειμένου να πραγματοποιηθούν, φαίνεται να επιστρατεύεται ανθρώπινο δυναμικό, κτηριακές εγκαταστάσεις, βαρέα οχήματα ή πλωτά σκάφη και άλλα υλικοτεχνικά μέσα. Σύμφωνα δε με τις μαρτυρίες, λαμβάνουν χώρα σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές, οι ιδιαιτερότητες των οποίων επηρεάζουν και τα μέσα υλοποίησής τους»[13].

Ανάλογες είναι οι παρατηρήσεις του Μηχανισμού και στην Έκθεση που δημοσίευσε για το έτος 2024, όπου επισημαίνει ότι «σε 47 περιστατικά τα φερόμενα θύματα ανέφεραν ότι τα ίδια υπέστησαν στέρηση ή και καταστροφή προσωπικών αντικειμένων, όπως ταυτοποιητικά έγγραφα, ηλεκτρονικές συσκευές (τηλέφωνα και tablets), χρήματα, τρόφιμα κ.α. Σε 39 περιστατικά αναφέρθηκε η άσκηση σωματικής βίας, όπως σπρωξίματα, κλοτσιές, γρονθοκοπήματα, χτυπήματα με γκλοπ, χτυπήματα με taser κ.α. Σε 42 περιστατικά αναφέρθηκε άσκηση ψυχολογικής βίας ή απειλής, όπως οι βρισιές, οι απειλές αφαίρεσης ζωής ή πρόκλησης σωματικής βλάβης, η σκόπευση με όπλο, η επίδειξη όπλων κ.α. Σε 10 περιστατικά αναφέρθηκε η άσκηση σεξουαλικής βίας, όπως αγγίγματα σε γεννητικά όργανα και άλλες άσεμνες χειρονομίες. Σε 31 περιστατικά αναφέρθηκε η άσκηση άλλων μορφών κακομεταχείρισης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, όπως ο γυμνός σωματικός έλεγχος, ο σωματικός έλεγχος από άτομα διαφορετικού φύλου, η απογύμνωση και η αφαίρεση παπουτσιών. Σε 35 περιστατικά αναφέρθηκαν μορφές διακινδύνευσης της ζωής, όπως η εγκατάλειψη σε μη αξιόπλοον βάρκα ή σχεδία, η καταστροφή βάρκας ή πρόκληση ναυαγίου, η εξώθηση στο ποτάμι κ.α. Σε 1 περιστατικό αναφέρθηκε ότι συνέβη διαχωρισμός οικογενειακών μελών.»[14]

Οι παραπάνω πρακτικές, τη διαχρονικότητα και τη συστηματικότητα των οποίων επιβεβαίωσε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου(ΕΔΔΑ) σε δύο υποθέσεις κατά Ελλάδας,[15] δεν θέτουν απλώς σε διακινδύνευση τη ζωή και την σωματική ακεραιότητα των θυμάτων, αλλά δύνανται να αποτελούν και μορφές απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης. Επιπρόσθετα, αποκόπτουν βίαια την πρόσβαση σε νόμιμες διαδικασίες ασύλου παραβιάζοντας το εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές κανονιστικό πλαίσιο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αλλά και την αρχή της μη επαναπροώθησης (non refoulement), σύμφωνα με το Αρ. 33 της Σύμβασης της Γενεύης για το Καθεστώς των προσφύγων.

Δικαιώματα του Ανθρώπου με τη συμμετοχή φορέων της κοινωνίας των πολιτών. Ο Μηχανισμός Καταγραφής αποσκοπεί στην καταγραφή περιστατικών άτυπων αναγκαστικών επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών από την Ελλάδα σε άλλες χώρες, με την εφαρμογή μιας ενιαίας και συγκροτημένης επιστημονικής μεθοδολογίας καταγραφής, με σκοπό την ενίσχυση της αξιοπιστίας των καταγραφόμενων περιστατικών, την προώθηση και ανάδειξη του σεβασμό της αρχής της μη-επαναπροώθησης, τη διασφάλιση των εγγυήσεων και των νόμιμων διαδικασιών, καθώς και την ενίσχυση της λογοδοσίας για τις αναφερόμενες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων που φέρεται να συντελούνται κατά τη διάρκεια περιστατικών άτυπων αναγκαστικών επιστροφών. Ο Μηχανισμός έχει ως αποστολή, μεταξύ άλλων, την παρακολούθηση, καταγραφή και ανάδειξη του φαινομένου των πρακτικών αυτών, μέσα από την υιοθέτηση μίας κοινής αυστηρής μεθοδολογίας καταγραφής, καθώς και την προώθηση και εμπέδωση του σεβασμού της αρχής της μη επαναπροώθησης. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. εδώ.

13. Μηχανισμός Καταγραφής Άτυπων Αναγκαστικών Επιστροφών, Ετήσια Έκθεση 2024, σελ. 51-52.

14. Όπ.π. Βλ. αντίστοιχα ευρήματα του Μηχανισμού στην Ετήσια Έκθεσή 2025, σελ. 41 επ.

15. Βλ. ΕΔΔΑ, G.R.J κ. Ελλάδας, 3.12.2024, και A.R.E. κ. Ελλάδας, 7.1.2025.

Στο πλαίσιο αυτό, το Δίκτυο εξέφρασε την ανησυχία του για κλιμάκωση της ρατσιστικής βίας στον απόηχο της προσωρινής αναστολής υποβολής αιτήσεων ασύλου για όσους εισέρχονται από τη Βόρεια Αφρική, το καλοκαίρι του 2025, καθώς και για τις προτάσεις για ποινικοποίηση της παράτυπης εισόδου ή παραμονής στη χώρα[16]. Όπως τόνισε το Δίκτυο, ενώ τα κράτη έχουν το δικαίωμα να ελέγχουν τα σύνορά τους, τέτοια μέτρα εγείρουν σοβαρά νομικά και ηθικά ζητήματα – ιδίως όταν συνδυάζονται με αφηγήματα που παρουσιάζουν συλλήβδην όσους φτάνουν ως «παράνομους εισβολείς» και παραβλέπουν την υποχρέωση παροχής διεθνούς προστασίας σε πρόσφυγες. Το δικαίωμα αναζήτησης ασύλου είναι ένα θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα, το οποίο κατοχυρώνεται στο διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό δίκαιο και ισχύει για κάθε άτομο, ανεξάρτητα από το πώς ή από το πού έφτασε σε μια χώρα. Ακόμη και σε περιόδους μεταναστευτικής πίεσης, τα κράτη πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι άνθρωποι που αναζητούν άσυλο έχουν πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου και δεν επιστρέφονται προτού κριθεί τελεσίδικα το αίτημα ασύλου τους σε μέρη όπου μπορεί να αντιμετωπίζουν απειλές για τη ζωή ή την ελευθερία τους. Κάτι τέτοιο θα παραβίαζε την αρχή της μη επαναπροώθησης (*non-refoulement*), μια βασική αρχή του διεθνούς δικαίου από την οποία δεν χωρά καμία παρέκκλιση. Οι αρμόδιες αρχές διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο για την ύπαρξη συντονισμένης ανταπόκρισης και την υιοθέτηση πολιτικών για την αξιοπρεπή και σύννομη υποδοχή όσων φτάνουν στη χώρα, καθώς και για την πρόληψη και αντιμετώπιση των φαινομένων που οδηγούν στην απανθρωποποίηση και στοχοποίηση των «άλλων», των προσφύγων και μεταναστών, με κριτήρια όπως η καταγωγή, η εθνικότητα ή η θρησκεία. Η Ελλάδα βίωσε κατά το πρόσφατο παρελθόν την ένταση της οργανωμένης ρατσιστικής βίας που αποτέλεσε απειλή για τη δημόσια ασφάλεια και τα θεμελιώδη δικαιώματα, ενώ το φαινόμενο δεν έχει, σε καμιά περίπτωση, εκλείψει.[17]

Β. Επιθέσεις λόγω εθνοτικής καταγωγής ή θρησκείας

Το Δίκτυο κατέγραψε, για το 2024-25, συγκεκριμένα επτά (7) περιστατικά εις βάρος Ελλήνων Ρομά πολιτών, οι οποίοι στοχοποιήθηκαν, σχεδόν αποκλειστικά, από εκπροσώπους της Αστυνομίας λόγω διαφορετικής εθνοτικής καταγωγής στο πλαίσιο εφόδου στον καταυλισμό Ρομά που διέμεναν. Σύμφωνα με τα θύματα, κατά την έφοδο ασκήθηκε εκτεταμένη σωματική και λεκτική βία και καταστράφηκαν πολλές από τις παράγκες τους με αποτέλεσμα, σε πολλές περιπτώσεις, να κινδυνεύσουν και ανήλικα παιδιά που βρίσκονταν στο σημείο. Το Δίκτυο έχει επανειλημμένα τονίσει ότι το πλαίσιο στοχοποίησης που βιώνει η κοινότητα Ρομά είναι ευρύτερο και διαπερνά όλες τις εκφάνσεις του ρατσισμού, αναδεικνύοντας την αντιμετώπισή τους, ως «λιγότερο» Έλληνες-ίδες[18].

16. Στη συνέχεια, με τη δημοσίευση του Ν. 5226/2025 (ΦΕΚ Α΄ 154/08.09.2025), το άρθρο 27 προέβλεψε αυστηροποίηση των ποινικών κυρώσεων για την παράτυπη είσοδο και έξοδο από τη χώρα, καθώς και την εισαγωγή ποινικών κυρώσεων για την παράτυπη διαμονή πολιτών τρίτων χωρών.

17. Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας, Δελτίο Τύπου «Ανησυχία για το επιδεινούμενο κλίμα κατά προσφύγων και μεταναστών στον πολιτικό και δημόσιο λόγο», 14 Ιουλίου 2025, διαθέσιμο στο https://rvrn.org/el/anisihia-klima-politiko-dimosio-logo/.

18. Το Δίκτυο ενημερώθηκε για τα σχετικά περιστατικά από την κοινότητα των θυμάτων και τα ΜΜΕ. Δεν έχει προβεί σε καταγραφή

Το Δίκτυο κατέγραψε και δύο περιστατικά αντιμουσουλμανισμού, ένα εκ των οποίων, εντός σχολικής μονάδας. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη μαρτυρία, κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας του μαθήματος ιστορίας της Α΄ Λυκείου, περιστατικό λεκτικής συμπεριφοράς από εκπαιδευτικό ανέδειξε στοιχεία προκατάληψης με θρησκευτικό και εθνοτικό υπόβαθρο. Ειδικότερα, με αφορμή τη χρήση αραβικής γλώσσας σε εκπαιδευτικό υλικό, μαθητής αραβικής καταγωγής κλήθηκε να μεταφράσει σχετική φράση, γεγονός που οδήγησε σε σχόλιο του εκπαιδευτικού που συσχέτισε την αραβική γλώσσα και τη μουσουλμανική ταυτότητα με τρομοκρατία. Η δήλωση αυτή προκάλεσε αμηχανία και σιωπή στην τάξη, ενώ δεν καταγράφηκε αντίδραση από τους παρόντες μαθητές, συμπεριλαμβανομένων αυτών με αραβική καταγωγή, λόγω φόβου πιθανών σχολικών συνεπειών. Το περιστατικό αυτό καταδεικνύει την ύπαρξη στερεοτυπικών αντιλήψεων στο σχολικό περιβάλλον που οδηγούν στην αναπαραγωγή μισαλλόδοξου λόγου μεταξύ των ανηλίκων γεγονός που οδηγεί στην αποθάρρυνση όλων των μαθητών/-τριών να εκφράζονται ελεύθερα επηρεάζοντας και την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας των ανηλίκων. Συντείνει, επίσης στην ανατροφοδότηση της βίας, ιδίως της ρατσιστικής, πολλές φορές με ανήλικους δράστες.

Γ. Επιθέσεις κατά ατόμων ΛΟΑΤΚΙ+

Τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα παραμένουν επίσης στο επίκεντρο των ρατσιστικών επιθέσεων, σύμφωνα με τα στοιχεία του Δικτύου, καθώς μαζί με την εθνική καταγωγή ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα/έκφραση φύλου αποτελούν έναν από τους κύριους λόγους στοχοποίησης. Το Δίκτυο, όπως και στο παρελθόν, παρατηρεί ότι το σύνολο, σχεδόν, των θυμάτων δέχονται απρόκλητη επίθεση ενώ κινούνται ή δραστηριοποιούνται στον δημόσιο χώρο. Το Δίκτυο εκτιμά ότι τα πρόσφατα νομοθετικά βήματα για την ενίσχυση της ισότητας κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση, με σημαντικότερο τον Ν. 5089/2024 ΦΕΚ Α 27/17.2.2024 («Ισότητα στον Πολιτικό Γάμο και τροποποίηση διατάξεων του Αστικού Κώδικα και άλλες διατάξεις»), με τον οποίο η Ελλάδα κατέστη το 36ο κράτος παγκοσμίως και το 16ο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αναγνώρισε τον πολιτικό γάμο μεταξύ προσώπων του ίδιου φύλου.

Ο Νόμος 5089/2024 τροποποιεί τις σχετικές διατάξεις του Αστικού Κώδικα, αναγνωρίζοντας στα ομόφυλα ζευγάρια όχι μόνο το δικαίωμα σύναψης γάμου, αλλά και το δικαίωμα υιοθεσίας τέκνων, όπως ισχύει ήδη για τα ετερόφυλα ζευγάρια. Από το 2015, τα ομόφυλα ζευγάρια μπορούσαν μόνο να συνάψουν σύμφωνο συμβίωσης χωρίς δυνατότητα υιοθεσίας. Επιπλέον, ο νόμος ρυθμίζει την αναγνώριση γάμων Ελλήνων πολιτών που έχουν συναφθεί στο εξωτερικό, καθώς και τη γονεϊκότητα που προκύπτει από τεκνοθεσία από ομόφυλα ζευγάρια. Παρέχεται επίσης η δυνατότητα σε ζευγάρια που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης να τελέσουν γάμο εντός ενός έτους από την ψήφιση του νόμου και να δηλώσουν την επιθυμία τους για αναδρομική αναγνώριση του γάμου. Ωστόσο, διακεκριμένοι ακαδημαϊκοί, νομικοί και φορείς της κοινωνίας των πολιτών έχουν επισημάνει ότι η συγκεκριμένη νομοθετική πρωτοβουλία αποκλείει τους άνδρες σε ομόφυλες σχέσεις από τη μελλοντική τεκνοποίηση μέσω παρένθετης μητρότητας, ενώ αυτή η δυνατότητα υφίσταται για γυναικεία ζευγάρια μέσω ιατρικώς υποβοηθούμενης αναπαραγωγής για ιατρικούς λόγους. Επιπλέον,

των εν λόγω περιστατικών και ως εκ τούτου δεν περιλαμβάνονται στη σχετική ποσοτική ανάλυση που παρατίθεται ανωτέρω.

το νέο νομοθετικό πλαίσιο αφήνει περιθώρια για άνιση εφαρμογή του τεκμηρίου γονεϊκότητας στα έγγαμα ομόφυλα ζευγάρια. Συγκεκριμένα, το τεκμήριο αυτό, το οποίο εφαρμόζεται ρητά στα ετερόφυλα ζευγάρια, δεν επεκτείνεται κατ' αναλογία και στα ομόφυλα ζευγάρια. Ως αποτέλεσμα, ο μη βιολογικός γονέας παιδιού που γεννιέται εντός ομόφυλου γάμου ή συμφώνου συμβίωσης δεν αναγνωρίζεται αυτομάτως ως νόμιμος γονέας του τέκνου.

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι πολλά από τα περιστατικά ομοφοβικής/τρανσφοβικής βίας που κατέγραψε το Δίκτυο κατά την περίοδο αναφοράς έλαβαν χώρα στην περίοδο μετά την ψήφιση του νέου Νόμου για την ισότητα στον γάμο. Κατά την εξεταζόμενη περίοδο καταγράφηκε έντονη έξαρση της ρητορικής μίσους κατά ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Σχετικές εκφάνσεις εντοπίστηκαν στον δημόσιο λόγο ορισμένων πολιτικών προσώπων και μελών του Κοινοβουλίου, σε παρεμβάσεις στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, καθώς και σε δημόσιες τοποθετήσεις εκπροσώπων της Εκκλησίας. Η όξυνση αυτής της ρητορικής, όπως έχει επισημάνει και στο παρελθόν το Δίκτυο, κανονικοποιεί, ενθαρρύνει και εν τέλει κλιμακώνει ρατσιστικές αντιδράσεις, που ενίοτε καταλήγουν ακόμα και σε (μαζικές) επιθέσεις στον δρόμο κατά μελών των στοχοποιούμενων κοινοτήτων.

Στο ίδιο πλαίσιο, το Δίκτυο προέβη σε απερίφραστη καταδίκη του σοβαρού περιστατικού βίας που έλαβε χώρα στη Θεσσαλονίκη στις 9 Μαρτίου 2024, όταν δύο ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα δέχθηκαν επίθεση από πολυπληθή ομάδα. Το Δίκτυο υπογράμμισε την ιδιαίτερη βαρύτητα του περιστατικού, εκφράζοντας ταυτόχρονα έντονη ανησυχία για την αυξανόμενη διάχυση ρητορικής στοχοποίησης με τρανσφοβικά και ομοφοβικά χαρακτηριστικά, η οποία φαίνεται να ενισχύει ένα κλίμα δυσανεξίας και να υπονομεύει άμεσα την ασφάλεια, την αξιοπρέπεια και την ευημερία των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Σύμφωνα με τις μαρτυρίες των θυμάτων, μεταξύ των εμπλεκομένων συγκαταλέγονταν πρόσωπα εφηβικής ηλικίας και νεαρά ενήλικα άτομα, στοιχείο που αναδεικνύει τη διείσδυση τέτοιων στάσεων σε νεότερες ηλικιακές ομάδες και εγείρει ζητήματα ως προς τους μηχανισμούς κοινωνικοποίησης και πρόληψης. Μετά το περιστατικό, πραγματοποιήθηκαν συλλήψεις, ενώ απαγγέλθηκαν κατηγορίες σε ορισμένα από τα φερόμενα εμπλεκόμενα πρόσωπα. Το συγκεκριμένο συμβάν, κατά το οποίο δύο άτομα φαίνεται να στοχοποιήθηκαν και να υπέστησαν λεκτική και σωματική βία λόγω της έκφρασης, της ταυτότητας και των χαρακτηριστικών φύλου τους, δεν αποτελεί μεμονωμένο γεγονός, αλλά εντάσσεται σε ένα ευρύτερο και επαναλαμβανόμενο μοτίβο που το Δίκτυο καταγράφει διαχρονικά. Συγκεκριμένα, επαναλαμβάνεται το φαινόμενο κατά το οποίο άτομα που κινούνται στον δημόσιο χώρο καθίστανται αποδέκτες απρόκλητων επιθέσεων εξαιτίας στοιχείων που συνδέονται άμεσα με την ταυτότητά τους. Η βία αυτού του είδους έχει ιδιαίτερα επιβαρυντικό αντίκτυπο, καθώς στρέφεται κατά της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και του πυρήνα της προσωπικότητας των θυμάτων, στοιχεία τα οποία δεν θα πρέπει να αποτελούν λόγο στοχοποίησης ή περιθωριοποίησης.

Ιδιαίτερης σημασίας αναδεικνύεται η αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης, η οποία λειτουργεί σε πολλαπλά επίπεδα: αφενός, ως κρίσιμος μηχανισμός αποκατάστασης για τα θύματα βίας που υποκινείται από προκαταλήψεις, συμβάλλοντας στη διαχείριση του τραύματος και στην εμπέδωση αισθήματος δικαίου· αφετέρου, ως βασικός πυλώνας ενίσχυσης της εμπιστοσύνης των πολιτών προς το κράτος δικαίου και την ικανότητά του να προστατεύει τα δικαιώματά τους χωρίς διακρίσεις. Παράλληλα, η ουσιαστική και έγκαι-

ρη απονομή δικαιοσύνης συνιστά το πιο αποτελεσματικό μέσο αποστολής ενός σαφούς και αποτρεπτικού μηνύματος κατά της ατιμωρησίας, τόσο προς τους φερόμενους ως δράστες όσο και προς το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση μηδενικής ανοχής απέναντι σε φαινόμενα υποκινούμενης ρατσιστικής βίας.

Επιπροσθέτως, το Δίκτυο, επαναλαμβάνοντας πάγιες συστάσεις του, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη πρόληψης της διάδοσης ιδεών με μισαλλόδοξο περιεχόμενο, ιδίως μεταξύ παιδιών και νέων. Καθίσταται, λοιπόν, κομβικός ο ρόλος του εκπαιδευτικού συστήματος στη διαμόρφωση στάσεων και αξιών, καθώς και η ανάγκη ανάπτυξης στοχευμένων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων και δράσεων που προάγουν τον σεβασμό στη διαφορετικότητα και την ισότητα. Το Δίκτυο έχει κατ' επανάληψη υπογραμμίσει την αναγκαιότητα υιοθέτησης συντονισμένων, συνεκτικών και αποτελεσματικών πολιτικών πρόληψης και αντιμετώπισης φαινομένων που οδηγούν στην απανθρωποποίηση και στοχοποίηση ατόμων βάσει του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου και των χαρακτηριστικών ή/και της έκφρασης φύλου τους. Στο πλαίσιο αυτό και κατά τη διαδικασία εκπόνησης του 2ου Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, κατέθεσε πρόταση για την ενίσχυση του ρυθμιστικού πλαισίου πρόληψης και καταπολέμησης της ενδοσχολικής ρατσιστικής, ομοφοβικής και τρανσφοβικής βίας, με την ουσιαστική συμμετοχή των εκπαιδευτικών, των μαθητών/-τριών και των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων. Ειδικότερα, πρότεινε την εκπόνηση εύληπτου οδηγού για τη σχολική κοινότητα με αντικείμενο την κατανόηση και αποτελεσματική διαχείριση περιστατικών βίας με ρατσιστικό, ομοφοβικό ή τρανσφοβικό κίνητρο, καθώς και τη διασύνδεση της σχολικής κοινότητας με τις αρμόδιες υπηρεσίες, ώστε μαθητές/-τριες, γονείς και εκπαιδευτικοί να είναι επαρκώς ενημερωμένοι για τις διαδικασίες αναφοράς, καταγγελίας και διερεύνησης τέτοιων περιστατικών.

Αξίζει, τέλος, να σημειωθεί ότι σημαντικός αριθμός θυμάτων που στοχοποιήθηκαν λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και ταυτότητας φύλου δήλωσε ότι έχει επαναθυματοποιηθεί στο παρελθόν, προσθέτοντας έτσι έναν ακόμη παράγοντα αύξησης της ευαλωτότητας, αυτόν της επαναλαμβανόμενης έκθεσης σε βία. Ευρύτερα, με βάση το σύνολο των περιστατικών κατά ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, καταδεικνύεται ότι τα θύματα βιώνουν βία ή/και παρενοχλητικές συμπεριφορές σε σημαντικό βαθμό και επομένως συνεχίζουν να βρίσκονται σε μία συνεχή πίεση ανασφάλειας και φόβου σε κάθε έκφανση της καθημερινότητάς τους.

Δ. Περιστατικά με την εμπλοκή ένστολων και άλλων δημόσιων λειτουργών

Το Δίκτυο αποδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στα περιστατικά που αφορούν την εμπλοκή ένστολων και άλλων δημόσιων λειτουργών, αναγνωρίζοντας την αυξημένη απαξία και σοβαρότητα που τα χαρακτηρίζει λόγω της ιδιότητας των φερόμενων δραστών και της υποχρέωσης των κρατικών αρχών να προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και να διασφαλίζουν την ίση μεταχείριση όλων των πολιτών. Στο πλαίσιο αυτό, το Δίκτυο καταγράφει τα περιστατικά στα οποία η αστυνομική ή άλλη κρατική βία συνδέεται με ρατσιστικό κίνητρο, δηλαδή περιπτώσεις όπου η στοχοποίηση του θύματος φαίνεται να συνδέεται με χαρακτηριστικά όπως η εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το χρώμα, η θρησκεία ή άλλα προστατευόμενα χαρακτηριστικά. Κατά την περίοδο αναφοράς (2024-2025), τα περιστατικά ρατσιστικής βίας με την εμπλοκή ένστολων αφορούν κυρίως μετανάστες και πρόσφυγες, Ρομά καθώς και ασυνόδευτα ανήλικα άτομα. Η στοχοποίηση προσφύγων και

μεταναστών είναι διατομεακή, δηλαδή πρόσφυγες και μετανάστες στοχοποιούνται με βάση την εθνική καταγωγή, το χρώμα, τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα φύλου.

Κυρίαρχο μοτίβο στοχοποίησης στις καταγραφές για το έτος αναφοράς είναι η άσκηση βίας στα σύνορα της χώρας κατά προσφύγων και μεταναστών. Σημαντικό μέρος των καταγραφών αφορά πρόσφυγες και μετανάστες που επιχειρούν να εισέλθουν στην Ελλάδα διά θαλάσσης ή βρίσκονται ήδη στην επικράτεια σε διαδικασία εξέτασης αιτήματος διεθνούς προστασίας. Η στοχοποίηση εκδηλώνεται κυρίως στο πλαίσιο επιχειρήσεων φύλαξης συνόρων και αναφέρεται σε περιστατικά σωματικής κακομεταχείρισης, αφαίρεσης προσωπικών αντικειμένων, καταστροφής εγγράφων και κινητών τηλεφώνων, καθώς και εξαναγκαστικών επιστροφών. Οι μαρτυρίες υποδηλώνουν ότι η μεταναστευτική ιδιότητα αντιμετωπίζεται ως στοιχείο που νομιμοποιεί αυξημένη κατασταλτική μεταχείριση. Η βία αποκτά συχνά συλλογικό χαρακτήρα, καθώς στρέφεται εναντίον ολόκληρων ομάδων ατόμων με κοινό χαρακτηριστικό την καταγωγή και την αναζήτηση διεθνούς προστασίας.

Η πολυπληθέστερη ομάδα θυμάτων σε περιστατικά με εμπλοκή ένστολων είναι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι πρόσφυγες και μετανάστες, κυρίως από την Αίγυπτο, τη Συρία, το Αφγανιστάν και άλλες χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Η βία εκδηλώνεται συχνά κατά τη διάρκεια ελέγχων, προσαγωγών, συλλήψεων και επεκτείνεται στην κράτηση σε αστυνομικά τμήματα. Τα περιστατικά χαρακτηρίζονται από απρόκλητη χρήση σωματικής βίας, εξύβριση, εξευτελιστική μεταχείριση, στέρηση βασικών αγαθών και απειλές απέλασης. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αποτελεί η εκμετάλλευση της ανηλικότητας και της εξάρτησης των παιδιών από τις αρχές για προστασία, γεγονός που εντείνει τον φόβο και περιορίζει τη δυνατότητα καταγγελίας. Η εθνική καταγωγή των θυμάτων αναδεικνύεται επανειλημμένα ως παράγοντας που φαίνεται να συνδέεται άμεσα με την επιλογή τους ως στόχων.

Το Δίκτυο κατέγραψε, επίσης, ικανό αριθμό περιστατικών με δράστες ένστολους κατά Ρομά συμπολιτών μας. Στις περιπτώσεις αυτές, η ρατσιστική βία εμφανίζεται κυρίως στο πλαίσιο αστυνομικών επιχειρήσεων μεγάλης κλίμακας. Οι καταγραφές περιλαμβάνουν εισβολές κυρίως σε καταυλισμούς στην Αττική, λεκτική βία με σαφές αντιτσιγγανικό περιεχόμενο, απειλές, βανδαλισμούς και γενικά, έντονη χρήση βίας. Η στοχοποίηση φέρει έντονα συλλογικά χαρακτηριστικά, καθώς καταγράφεται κυρίως στο πλαίσιο αστυνομικών εφόδων και επιχειρήσεων σε οικισμούς Ρομά, όπου η βία και η εκφοβιστική μεταχείριση δεν στρέφονται εναντίον συγκεκριμένων προσώπων λόγω ατομικής συμπεριφοράς, αλλά επεκτείνονται σε ολόκληρες οικογένειες και κοινότητες. Το γεγονός ότι μεταξύ των θυμάτων περιλαμβάνονται παιδιά, ηλικιωμένοι και άτομα με αυξημένες ανάγκες αναδεικνύει ότι τα περιστατικά αυτά δεν συνδέονται με εξατομικευμένες ενέργειες ή συμπεριφορές, αλλά εδράζονται σε γενικευμένες αντιλήψεις και βαθιά ριζωμένα αντιτσιγγανικά στερεότυπα, τα οποία οδηγούν στη συλλογική στοχοποίηση των κοινοτήτων Ρομά.

Τα περιστατικά που κατέγραψε το Δίκτυο με θύτες δημόσιους υπαλλήλους μαρτυρούν την έλλειψη ανεκτικότητας έναντι της διαφορετικότητας και την καλλιέργεια κλίματος παρενόχλησης για τους αιτούντες άσυλο και τους πρόσφυγες. Αν και τα περιστατικά με εμπλοκή δημόσιων υπαλλήλων εκτός των σωμάτων ασφαλείας είναι σαφώς λιγότερα σε σχέση με εκείνα που αφορούν ένστολους, οι καταγραφές του Δικτύου αναδεικνύουν ανησυχητικές μορφές άνισης μεταχείρισης σε κρίσιμους τομείς άσκησης δημόσιας εξουσίας,

ιδίως στον χώρο της υγείας. Τα θύματα είναι κατά κύριο λόγο πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και αλλοδαποί, οι οποίοι αναφέρουν εμπόδια στην πρόσβαση σε υπηρεσίες, ελλιπή ενημέρωση και επικοινωνία, καθώς και συμπεριφορές που συνδέονται με την εθνική καταγωγή, τη γλώσσα ή τη μεταναστευτική τους ιδιότητα. Σε ορισμένες περιπτώσεις καταγράφεται άρνηση παροχής υπηρεσιών υπό συνθήκες που δεν φαίνεται να εφαρμόζονται ισότιμα για όλους τους χρήστες, ενώ σε άλλες αναφέρονται συνθήκες νοσηλείας ή εξυπηρέτησης που δημιουργούν αίσθημα υποτίμησης και αποκλεισμού. Τα περιστατικά αυτά υποδηλώνουν ότι η ρατσιστική μεταχείριση από δημόσιους λειτουργούς εκδηλώνεται συχνότερα όχι μέσω άμεσης σωματικής βίας, αλλά μέσω πρακτικών αποκλεισμού, άνισης μεταχείρισης και περιορισμένης πρόσβασης σε θεμελιώδη δικαιώματα και δημόσιες υπηρεσίες. Η συμπεριφορά αυτή είναι ενδεικτική μορφών δομικού ρατσισμού, κατά τις οποίες στερεότυπα και προκαταλήψεις επηρεάζουν τη λειτουργία των θεσμών και την άσκηση δημόσιας εξουσίας, οδηγώντας σε συστηματικά δυσμενέστερη μεταχείριση συγκεκριμένων ομάδων. Η μη αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών ενισχύει το αίσθημα ατιμωρησίας, υπονομεύει την εμπιστοσύνη των θυμάτων απέναντι στις αρμόδιες αρχές και λειτουργεί αποτρεπτικά ως προς την καταγγελία αντίστοιχων περιστατικών, συμβάλλοντας στη διαιώνιση του ρατσιστικού φαινομένου.

Ε. Αύξηση της ρητορικής μίσους στον δημόσιο λόγο

Κατά την περίοδο αναφοράς, το Δίκτυο διαπίστωσε εντονότερη παρουσία ρητορικής μίσους και ξενοφοβικού λόγου στον δημόσιο διάλογο, με κύριο αποδέκτη πρόσφυγες και μετανάστες. Η τάση αυτή έγινε ιδιαίτερα εμφανής κατά τη διάρκεια της αύξησης των αφίξεων στην Κρήτη το καλοκαίρι του 2025, όταν ο δημόσιος διάλογος χαρακτηρίστηκε από όξυνση, πολωτική ρητορική και τη συστηματική αναπαραγωγή θέσεων και χαρακτηρισμών που παρουσίαζαν τις μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές ως απειλή για τη δημόσια τάξη, την ασφάλεια ή τη δημογραφική σύνθεση της χώρας.[19]

Το Δίκτυο παρατήρησε ότι η αναπαραγωγή τέτοιων θέσεων δεν περιορίστηκε στον δημόσιο διάλογο ή στα μέσα ενημέρωσης, αλλά καταγράφηκε και σε δηλώσεις πολιτικών προσώπων και εκπροσώπων δημόσιων αρχών. Η ταχύτατη διάδοση περιστατικών ρητορικής μίσους μέσω διαδικτύου εντείνει περαιτέρω τον προβληματισμό για το ζήτημα αυτό, καθώς πυροδοτεί πολλαπλασιαστικά φαινόμενα μισαλλοδοξίας, ενισχύει την κανονικοποίηση του ρατσιστικού λόγου και δυσχεραίνει την αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας. Η χρήση απαξιωτικών χαρακτηρισμών όπως, για παράδειγμα, «λαθρομετανάστης», η παρουσίαση των νέων αφίξεων ως απόπειρα «εισβολής» και «αντικατάστασης πληθυσμού», καθώς και η παραπλανητική αναφορά σε προνόμια και επιδόματα μιας μερίδας ανθρώπων σε βάρος άλλων πολιτών, η συλλήβδην απόδοση παραβατικής συμπεριφοράς σε ολόκληρες ομάδες και η εν γένει παρουσίαση των νεοαφιχθέντων μεταναστών ως υπεύθυνων για κοινωνικά ή οικονομικά προβλήματα στις τοπικές κοινωνίες ενισχύουν στερεότυπα και προκαταλήψεις. Η εμπειρία του Δικτύου καταδεικνύει διαχρονικά ότι η κανονικοποίηση αυτού του είδους του δημόσιου λόγου δημιουργεί ευνοϊκό περιβάλλον για την εκδήλωση περιστατικών

19. Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστική Βίας, «Ανησυχία για το επιδεινούμενο κλίμα κατά προσφύγων και μεταναστών στον πολιτικό και δημόσιο λόγο», 14.7.2025, Βλ. εδώ https://rvrn.org/el/anisihia-klima-politiko-dimosio-logo/.

ρατσιστικής βίας, εντείνει το αίσθημα ανασφάλειας των στοχοποιούμενων ομάδων και λειτουργεί αποτρεπτικά ως προς την καταγγελία περιστατικών, συμβάλλοντας στην υποαναφορικότητα και την υποκαταγραφή του φαινομένου. Παράλληλα, η αύξηση των αφίξεων στην Κρήτη ανέδειξε τις δυσχέρειες που δημιουργεί η απουσία επαρκών δομών πρώτης υποδοχής και κατάλληλων μηχανισμών διαχείρισης των νέων αφίξεων. Το Δίκτυο έχει επανειλημμένα επισημάνει ότι η έλλειψη μιας συνεκτικής, επαρκώς χρηματοδοτούμενης και ανθρωποκεντρικής πολιτικής υποδοχής και ασύλου μπορεί να επιβαρύνει τόσο τις τοπικές κοινωνίες όσο και τους ίδιους τους νεοαφιχθέντες, δημιουργώντας συνθήκες που ευνοούν την ανάπτυξη ξενοφοβικών αντιδράσεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε η επίθεση με φωτοβολίδες κατά ομάδας νεοαφιχθέντων που φιλοξενούνταν προσωρινά σε χώρο στο Ρέθυμνο, περιστατικό που κατέδειξε ότι η διολίσθηση του δημόσιου λόγου προς μια ρατσιστική ή ξενοφοβική ρητορική πυροδοτεί σαφώς τη ρατσιστική βία και επιτείνει την έλλειψη εμπιστοσύνης στις αρχές και συνεπώς την υποαναφορικότητα και την υποκαταγραφή του ρατσιστικού φαινομένου. Επίσης, υπονομεύονται οι ίδιες οι προσπάθειες της Πολιτείας να τιθασεύσει και να αντιμετωπίσει το φαινόμενο επιτείνοντας με τον τρόπο αυτόν τον φαύλο κύκλο της ρατσιστικής βίας.

Το Δίκτυο εκφράζει επίσης ανησυχία για την υιοθέτηση μέτρων που ενδέχεται να συμβάλουν στην περαιτέρω στοχοποίηση προσφύγων και μεταναστών, όπως η αναστολή της δυνατότητας υποβολής αιτήσεων διεθνούς προστασίας για ορισμένες κατηγορίες νεοεισερχομένων ή μέτρα ποινικοποίησης της παράτυπης εισόδου και παραμονής. Παρότι η διαχείριση των συνόρων αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών, οι σχετικές πολιτικές οφείλουν να εφαρμόζονται σύμφωνα με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο. Το δικαίωμα αναζήτησης ασύλου, η εξατομικευμένη εξέταση κάθε αιτήματος και η τήρηση της αρχής της μη επαναπροώθησης αποτελούν θεμελιώδεις κανόνες του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου από τους οποίους δεν επιτρέπεται παρέκκλιση, ακόμη και σε περιόδους αυξημένης μεταναστευτικής πίεσης.

Η περίοδος αναφοράς ανέδειξε, ωστόσο, ότι η ρητορική μίσους δεν περιορίστηκε σε ξενοφοβικές εκφάνσεις. Το Δίκτυο παρακολούθησε και περιστατικά δημόσιου λόγου που αναπαρήγαγαν στερεότυπα και υποτιμητικές αναφορές σε βάρος ατόμων με αναπηρία. Ενδεικτική ήταν η ευρεία δημόσια συζήτηση που προκλήθηκε από την κυκλοφορία τραγουδιού γνωστού τράπερ, το οποίο περιείχε εκφράσεις που απαξίωναν άτομα με αναπηρία. Οι αντιδράσεις που ακολούθησαν, ιδίως από εκπροσώπους του αναπηρικού κινήματος και ιδίως της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία[20] αλλά και του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας,[21] ανέδειξαν τις συνέπειες που έχει η αναπαραγωγή μισαναπηρικού λόγου στην ενίσχυση στερεοτύπων και διακρίσεων εις βάρος των ατόμων με αναπηρία. Το περιστατικό καταδεικνύει ότι η ρητορική μίσους μπορεί να εκδηλώνεται με διαφορετικές μορφές εις βάρος διαφόρων προστατευόμενων ομάδων, συμβάλλοντας στην κανονικοποίηση του αποκλεισμού και της απαξίωσης.

Οι εξελίξεις αυτές επιβεβαιώνουν ότι η αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους δεν μπορεί να αποσυνδεθεί από

20. Βλ. Δελτίο Τύπου ΕΣΑΜΕΑ, https://www.esamea.gr/el/article/sxetika-me-to-neo-tragoydi-toy-traper-light.

21. Δελτίο Τύπου ΥΚΟΙΣΟ «Έκτακτη Συνεδρίαση του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας με αντικείμενο τη ρητορική μίσους στη δημόσια σφαίρα», διαθέσιμο στο https://minscfa.gov.gr/ektakti-synedriasi-tou-ethnikou-symvouliou-kata-tou-ratsismou-kai-tis-misallodoxias-me-antikeimeno-ti-ritoriki-misous-sti-dimosia-sfaira/

την υπεύθυνη στάση των θεσμικών φορέων, της πολιτικής ηγεσίας και των μέσων ενημέρωσης. Ο δημόσιος λόγος διαμορφώνει αντιλήψεις και κοινωνικές συμπεριφορές και, όταν βασίζεται σε γενικεύσεις, στερεότυπα ή απαξιωτικές αναφορές, ενδέχεται να συμβάλει στη νομιμοποίηση της μισαλλοδοξίας και στην αύξηση της ρατσιστικής βίας. Για τον λόγο αυτό, το Δίκτυο υπογραμμίζει την ανάγκη ο δημόσιος διάλογος για τη μετανάστευση, το άσυλο και κάθε ζήτημα που αφορά προστατευόμενες ομάδες να διεξάγεται με τεκμηρίωση, νηφαλιότητα και πλήρη σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου. Η πρόληψη του ρατσισμού και της ξενοφοβίας αποτελεί πρωτίστως ευθύνη των θεσμικών φορέων που διαμορφώνουν, εφαρμόζουν ή επηρεάζουν τις δημόσιες πολιτικές και τον δημόσιο λόγο.

ΣΤ. Η συρρίκνωση του δημόσιου χώρου δράσης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που καταγράφουν περιστατικά ρατσιστικής βίας

Το Δίκτυο, επίσης εκφράζει τον έντονο προβληματισμό του για ένα ζήτημα το οποίο, αν και δεν απορρέει άμεσα από την καταγραφή του ρατσιστικού φαινομένου του Δικτύου, συνδέεται άρρηκτα με αυτήν. Πιο συγκεκριμένα, κατά την περίοδο αναφοράς, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ιδίως στην υποστήριξη και καταγραφή περιστατικών ρατσιστικής βίας εξακολούθησαν να λειτουργούν σε ένα περιβάλλον αυξανόμενων προκλήσεων. Η διασφάλιση ενός ασφαλούς και ευνοϊκού δημόσιου χώρου δράσης (civic space) για τις οργανώσεις αυτές αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αναγνωρίζεται διεθνώς ως στοιχείο του κράτους δικαίου και συνιστά πάγια σύσταση των διεθνών και ευρωπαϊκών οργάνων προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Κατά το 2025, η αύξηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών αφίξεων συνοδεύτηκε από εντονότερη δημόσια αμφισβήτηση του ρόλου οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην παροχή νομικής και ανθρωπιστικής υποστήριξης σε πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο. Παράλληλα, δημόσιες εξαγγελίες σχετικά με την αναθεώρηση του πλαισίου λειτουργίας των οργανώσεων αυτών ενέτειναν τον προβληματισμό για τις επιπτώσεις που ενδέχεται να έχουν στη δυνατότητα άσκησης του έργου τους.

Οι εξελίξεις αυτές αποτέλεσαν αντικείμενο παρέμβασης σε εθνικό επίπεδο τόσο των συντονιστών του Δικτύου[22] όσο και των οργανώσεων-μελών τους.[23] Άλλωστε, και η Ειδική Εισηγήτρια των Ηνωμένων Εθνών για τους Υπερασπιστές Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Mary Lawlor, έχει εκφράσει έντονη ανησυχία ότι η δημόσια στοχοποίηση οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και οι περιορισμοί στη λειτουργία τους μπορούν να δημιουργήσουν αποτρεπτικό αποτέλεσμα (chilling effect) για τη νόμιμη δράση τους και να περιορίσουν ση-

22. Δελτίο Τύπου, Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και η ΕΕΔΑ εκφράζουν την ανησυχία τους για τη ρητορική σε βάρος της κοινωνίας των πολιτών, 28.8.2025, https://www.nchr.gr/ta-nea-mas/2074-i-ypati-armosteia-tou-oie-gia-tous-prosfyges-kai-i-ethniki-epitropi-gia-ta-dikaiomata-tou-anthropou-ekfrazoun-tin-anisyxia-tous-gia-ti-ritoriki-se-varos-tis-koinonias-ton-politon.html.

23. Βλ. Δελτίο Τύπου, Κοινή επιστολή στον Πρωθυπουργό 75 Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών https://www.homeproject.org/en/on-the-ground/our-newsroom/joint-letter-to-the-pm-by-75-civil-society-organizations/.

μαντικά την παρεχόμενη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στον απόηχο, μάλιστα, των πρόσφατων νομοθετικών αλλαγών που εισήγαγε ο Ν. 5226/2025, που προβλέπει την αυστηροποίηση του πλαισίου για την παράνομη είσοδο και παραμονή στη χώρα και θεσπίζει αυστηρότερους κανόνες ελέγχου της λειτουργίας τους σε δομές και κέντρα φιλοξενίας, η Ειδική Εισηγήτρια έκανε λόγο για «(...)επίθεση κατά του νόμιμου έργου των οργανώσεων αυτών για την προάσπιση των δικαιωμάτων των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο και φαίνεται να αποσκοπούν στον εκφοβισμό τους και στην απονομιμοποίηση του έργου τους για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα μάτια της κοινής γνώμης». Τόνισε, επίσης, ότι οι σχετικές ανησυχίες «εντείνονται περαιτέρω από την επανειλημμένη απαξίωση του έργου όσων υπερασπίζονται τα δικαιώματα των μεταναστών, των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα».[24]

Αντίστοιχες ανησυχίες διατυπώθηκαν και στη σχετική Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Κράτος Δικαίου στην Ελλάδα για το 2025, καθώς η Επιτροπή επανέλαβε ότι ο χώρος της κοινωνίας των πολιτών στην Ελλάδα εξακολουθεί να παραμένει περιορισμένος.[25] Ορισμένες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, μεταξύ αυτών και οργανώσεις-μέλη του Δικτύου, υπέβαλαν κοινή έκθεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στην οποία επισημαίνονται ζητήματα που αφορούν τη συνολική κατάσταση του κράτους δικαίου στην Ελλάδα αλλά και ειδικότερα, τον δημόσιο χώρο δράσης της κοινωνίας των πολιτών, τη δημόσια στοχοποίηση οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και την ανάγκη διασφάλισης ενός ουσιαστικού διαλόγου μεταξύ των δημόσιων αρχών και της κοινωνίας των πολιτών.[26]

Όλα τα παραπάνω διαμορφώνουν ένα ιδιαιτέρως ασφυκτικό πλαίσιο για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, γεγονός που για το Δίκτυο αποκτά μία ακόμα διάσταση: οι οργανώσεις-μέλη του αποτελούν συχνά το πρώτο σημείο επαφής των θυμάτων ρατσιστικής βίας, παρέχοντας ενημέρωση για τα δικαιώματά τους, νομική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, καταγράφοντας περιστατικά και διευκολύνοντας την πρόσβασή τους στους αρμόδιους μηχανισμούς προστασίας. Ως εκ τούτου, η δημόσια απαξίωση αλλά και η εν τοις πράγμασι, αμφισβήτηση της αξιοπιστίας τους δεν επηρεάζει μόνο το έργο των ίδιων των οργανώσεων, αλλά δύναται να περιορίσει την πρόσβαση των θυμάτων σε μηχανισμούς προστασίας και να λειτουργήσει αποτρεπτικά ως προς την αναφορά περιστατικών ρατσιστικής βίας. Η εξέλιξη αυτή ενισχύει την υποαναφορικότητα περιστατικών ρατσιστικής βίας και δυσχεραίνει την αξιόπιστη αποτύπωση της πραγματικής έκτασης του φαινομένου.

Το Δίκτυο υπογραμμίζει ότι η αποτελεσματική αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας προϋποθέτει τη διατήρηση ενός ασφαλούς και ευνοϊκού περιβάλλοντος για τη δράση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Η προστασία του δημόσιου χώρου δράσης τους, η αποχή από πρακτικές δημόσιας απαξίωσης και η ανάπτυξη σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ των δημόσιων αρχών και της κοινωνίας των πολιτών αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις τόσο για την προστασία των θυμάτων όσο και για την αποτελεσματική εφαρμογή του κράτους δικαίου.

---

24. UN Special Rapporteur on Human Rights Defenders, 'Greece: public statements against migrants' rights NGOs and new restrictions on the right to seek asylum (joint communication)', 21.11.2025, https://srdefenders.org/greece-public-statements-against-migrants-rights-ngos-and-new-restrictions-on-the-right-to-seek-asylum-joint-communication/ .

25. 2025 Rule of Law Report Country Chapter on the rule of law situation in Greece, SWD (2025) 908 final, 8.7.2026, σελ.20-21

26. Η έκθεση που υποβλήθηκε το έτος 2025 ήταν αποτέλεσμα της σύμπραξης των οργανώσεων: Greek Council for Refugees (GCR), Hellenic League for Human Rights, HIAS Ελλάδας, Homo Digitalis, Refugee Support Aegean (RSA), Reporters United, Solomon, Vouliwatch, STRUGGLE FOR ACCOUNTABILITY THE STATE OF THE RULE OF LAW IN GREECE, January 2025, https://rsaegean.org/wp-content/uploads/2025/02/RoL2025_JointSubmission_CSO_Greece.pdf

IV. Καταγγελίες και αντίδραση των Αρχών

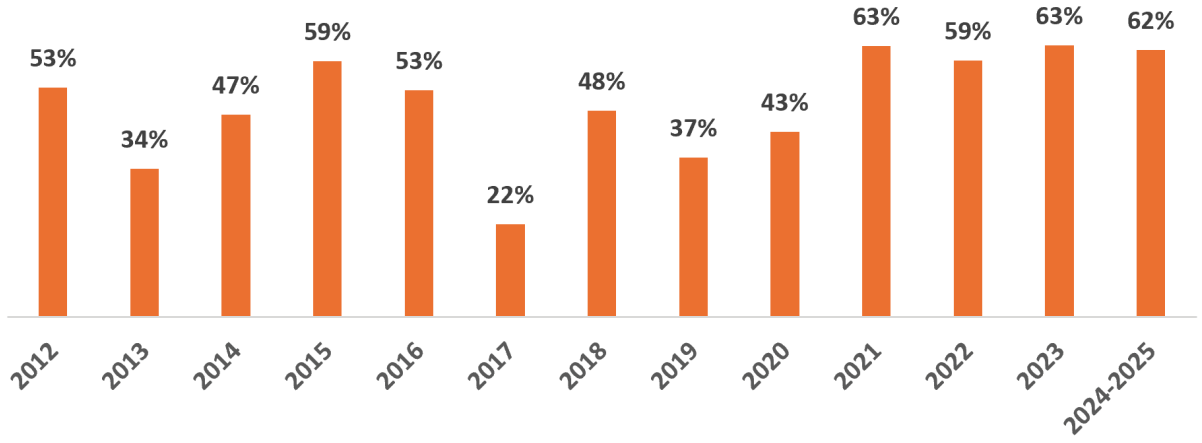
Το Δίκτυο παρακολουθεί με προσοχή την εφαρμογή της νομοθεσίας για την καταπολέμηση των ρατσιστικών εγκλημάτων και την πρακτική όλων των εμπλεκόμενων μερών. Στόχος του Δικτύου είναι η κατανόηση και η επισήμανση των νομοθετικών και πρακτικών εμποδίων ως προς την πρόσβαση των θυμάτων στις Αρχές. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται ορισμένα στοιχεία του Δικτύου ως προς τις καταγγελίες (Α), καθώς και επισημάνσεις ως προς την αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος από τις αστυνομικές και δικαστικές Αρχές αλλά και τη λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (Β).

Α. Ανάλυση στοιχείων του Δικτύου

Από τα εκατόν σαράντα τέσσερα (144) καταγεγραμμένα περιστατικά την περίοδο 2024-25, σε σαράντα τέσσερις (44) περιπτώσεις είχε ήδη υποβληθεί καταγγελία στις αρμόδιες αρχές, ενώ σε πέντε (5) περιπτώσεις είχε ήδη κινηθεί η ποινική διαδικασία. Επιπλέον, σε έντεκα (11) περιπτώσεις το θύμα εξέφρασε την πρόθεση να προβεί σε καταγγελία, ενώ σε εβδομήντα δύο (72) περιπτώσεις δήλωσε ότι δεν επιθυμούσε να προβεί σε περαιτέρω ενέργειες.27 Με βάση τις σχετικές μαρτυρίες, για μία ακόμη φορά αναδεικνύεται ο φόβος των θυμάτων για δευτερογενή θυματοποίηση ή επαναθυματοποίηση, η απουσία εμπιστοσύνης προς τις αρχές καθώς και η κανονικοποίηση της ρατσιστικής βίας.

44 περιστατικά	5 περιστατικά	11 περιστατικά	72 περιστατικά
30% του συνόλου	3% του συνόλου	8% του συνόλου	50% του συνόλου
είχαν καταγγελθεί στην αστυνομία κατά την καταγραφή	έχει κινηθεί η ποινική διαδικασία	το θύμα δήλωσε κατά την καταγραφή ότι θα ήθελε να προβεί σε καταγγελία	το θύμα δήλωσε ότι δεν επιθυμούσε να προβεί σε περαιτέρω ενέργειες

Διάγραμμα 4: Ποσοστό Περιστατικών χωρίς Καταγγελία επί του Συνόλου των Περιστατικών

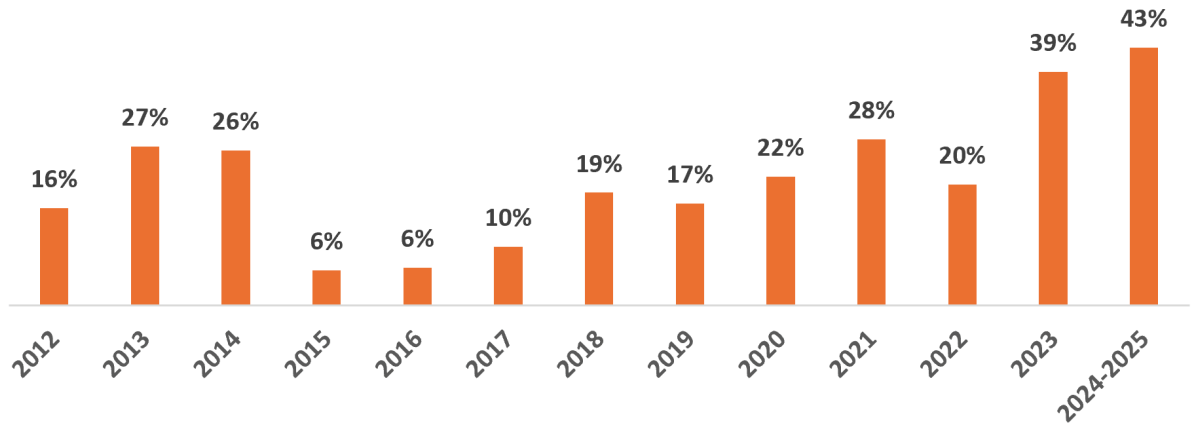

27. Στα εναπομείναντα περιστατικά, το θύμα δεν προέβη σε δήλωση σχετικά με την πρόθεσή του να προχωρήσει σε καταγγελία ή σε άλλες περαιτέρω ενέργειες.

Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

Η ύπαρξη συστήματος ενημέρωσης, υποστήριξης και προστασίας θυμάτων ρατσιστικής βίας αποτελεί τον κύριο παράγοντα αντιμετώπισης της υποαναφορικότητας των περιστατικών ρατσιστικής βίας, διότι δημιουργεί ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο τα θύματα εμπιστεύονται τις αρχές και άρα νιώθουν ασφαλή να μιλήσουν για τη βία εις βάρος τους και να καταγγείλουν το περιστατικό. Με βάση τα στοιχεία του Δικτύου διαχρονικά, μεγάλος αριθμός των θυμάτων δηλώνει ότι δεν επιθυμεί να προβεί σε επίσημη καταγγελία του περιστατικού ρατσιστικής βίας που βίωσε. Από την αντίστοιχη ανάλυση των μαρτυριών προκύπτει ότι βασική αιτία αποτελεί η απουσία εμπιστοσύνης προς τις αρχές για διερεύνηση ή/και προστασία των θυμάτων, ο φόβος των θυμάτων ότι θα βιώσουν ξανά βία ή διάκριση από τους εκπροσώπους των αρχών, η απουσία ενημέρωσης για τα δικαιώματα των θυμάτων, καθώς και η κανονικοποίηση της βίας. Το συγκεκριμένο εύρημα αναδεικνύει την ανάγκη προώθησης ολοκληρωμένων πολιτικών για την αποκατάσταση του τραύματος των θυμάτων - ανεξάρτητα από την καταγγελία του περιστατικού και την προστασία τους από την επαναθυματοποίηση - καθώς και παρεμβάσεων για την πρόληψη και αντιμετώπιση φαινομένων δευτερογενούς θυματοποίησης. Ενδεικτικό της βασιμότητας του φόβου των θυμάτων να αλληλεπιδράσουν με εκπροσώπους σωμάτων ασφαλείας για να προβούν σε καταγγελία του περιστατικού εις βάρος τους είναι το παρακάτω διάγραμμα που δείχνει από το 2012 έως και το 2025 το ποσοστό των καταγραφών ανά έτος για περιστατικά με θύτες ένστολους. Πρόκειται για σημαντικό μέρος των καταγραφών σε ετήσια βάση, ειδικά για τα έτη 2018 – 2025.

Διάγραμμα 5: Ποσοστό Περιστατικών με την εμπλοκή Ένστολων επί του Συνόλου των Περιστατικών

Β. Αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας από την Πολιτεία

Το Δίκτυο επιδιώκει πάντα την καλύτερη δυνατή συνεργασία με τις αρμόδιες Αρχές για την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας και την υποστήριξη των θυμάτων. Άλλωστε, τόσο σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, όσο και σε εθνικό, η συνεργασία μεταξύ της κοινωνίας των πολιτών και των αρμόδιων Αρχών έχει θεωρηθεί επιτυχής για το σύστημα καταπολέμησης της ρατσιστικής βίας. Στο εν λόγω πλαίσιο, παρουσιάζονται παρακάτω τα δεδομένα των αρχών περί ρατσιστικού εγκλήματος με στόχο τη διευκόλυνση της κατανόησης του ρατσιστικού εγκλήματος στην Ελλάδα μέσω της συγκριτικής ανάλυσης των στοιχείων της Ελληνικής

Αστυνομίας και αυτών της κοινωνίας των πολιτών. Ωστόσο, γίνεται αντιληπτό ότι η διαδικασία αυτή θα διευκολυνθεί σημαντικά, εφόσον η Πολιτεία συστηματοποιήσει την παρακολούθηση των εν λόγω δεδομένων, στην πλήρη εξέλιξή τους, περιλαμβάνοντας στη σχετική ανάλυση δείκτες σημαντικούς για την αξιολόγηση της εφαρμογής του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου τόσο για την αναγνώριση του ρατσιστικού κινήτρου, όσο και για την πρόσβαση των θυμάτων σε πλαίσιο προστασίας και υποστήριξης. Η παρακολούθηση και στατιστική ανάλυση (ποιοτική και ποσοτική) των υποθέσεων που φθάνουν να είναι σε γνώση των αρχών δύναται να γίνει με σεβασμό στην ανεξαρτησία αυτών και στα προσωπικά δεδομένα των εμπλεκόμενων, και επιτρέπει με τρόπο φερέγγυο και συστηματικό τη χαρτογράφηση των εξελίξεων αλλά και των ελλείψεων σε ένα σύστημα υποστήριξης θυμάτων βίας. Η δημοσιοποίηση της εν λόγω ανάλυσης συμβάλλει καθοριστικά στην αντιμετώπιση της υπο-αναφορικότητας, δεδομένου ότι παρουσιάζει ένα σύστημα που λειτουργεί, αυτο-αξιολογείται και αυτο-βελτιώνεται με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των καταστατικών του στόχων. Σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία περιστατικών ρατσιστικής βίας που κοινοποιήθηκαν στο Δίκτυο από την Ελληνική Αστυνομία, κατά το έτος 2024 και το έτος 2025, καταγράφηκαν από τις αρμόδιες Υπηρεσίες συνολικά τα εξής:

2024:

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΑΝΑ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΔΡΑΣΤΩΝ	
ΠΟΛΙΤΕΣ	116
ΠΟΛΙΤΕΣ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ	0
ΠΟΛΙΤΕΣ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ	6
ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ	21
ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	2
ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ	58
ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΔΡΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟΙ	1
ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ	204
ΠΙΘΑΝΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ	
ΕΘΝΙΚΗ Ή ΕΘΝΟΤΙΚΗ ΚΑΤΑΓΩΓΗ	85
ΓΕΝΕΑΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ	7
ΧΡΩΜΑ	10
ΦΥΛΗ	9
ΘΡΗΣΚΕΙΑ	13
ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ	70
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΦΥΛΟΥ	26
ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ	3
ΑΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΟ/ΆΛΛΟ	4

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΑΝΑ ΕΤΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΧΩΡΑΣ	
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ	3
ΑΤΤΙΚΗΣ	136
Β. ΑΙΓΑΙΟΥ	4
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	10
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1
ΗΠΕΙΡΟΥ	0
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	29
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	0
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	6
ΚΡΗΤΗΣ	2
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	7
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	1
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	3
ΣΥΝΟΛΟ	**204**

2025:

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΜΕ ΠΙΘΑΝΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ		
1.1.2025 - 31.12.2025		
	Περιστατικά με εμπλεκόμενους πολίτες:	74
	Περιστατικά με εμπλεκόμενους Αστυνομικούς:	16
	Περιστατικά με εμπλεκόμενες οργανωμένες ομάδες:	3
	Περιστατικά με εμπλεκόμενους άγνωστους δράστες:	85
	Περιστατικά με πολίτες & άγνωστους δράστες:	28
	Περιστατικά με άγνωστους δράστες & αστυνομικούς:	0
	Περιστατικά με πολίτες & αστυνομικούς:	0
	ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ	**206**

ΠΙΘΑΝΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΤΡΟ	
Εθνική ή Εθνοτική Καταγωγή	79
Γενεαλογικές Καταβολές	1
Χρώμα	6
Φυλή	5
Θρησκεία	11
Σεξουαλικός Προσανατολισμός	41
Ταυτότητα Φύλου	18
Αναπηρία	35
Απροσδιόριστο/ Άλλο	10
Σύνολο	**206**

Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ΕΣΡΜ) - Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας

Μετά από μία περίοδο αδράνειας, το Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, ένα όργανο με πλουραλιστική σύνθεση και δυναμική, επανενεργοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2024 με κύρια στόχευση την εκπόνηση του 2ου Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας. Το Δίκτυο συμμετείχε ενεργά στη διαδικασία αυτή. Αξιοποιώντας τη μακρόχρονη εμπειρία του στην καταγραφή και παρακολούθηση περιστατικών ρατσιστικής βίας και τον θεσμικό του ρόλο στο Εθνικό Συμβούλιο κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, το Δίκτυο κατέθεσε εκτενείς παρατηρήσεις και προτάσεις επί του προσχεδίου του Σχεδίου Δράσης. Η μεταφορά της γνώσης και της εμπειρίας του Δικτύου και των οργανώσεων-μελών του σχετικά με την καταπολέμηση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, καθώς και η συμμετοχή του στον θεσμικό διάλογο με δημόσιες αρχές και λοιπούς φορείς, αποτελούν σημαντική πρακτική ουσιαστικού κοινωνικού διαλόγου. Η συμβολή αυτή επιτρέπει την ανάδειξη των προβλημάτων που καταγράφονται στην πράξη και την ενσωμάτωση της εμπειρίας της κοινωνίας των πολιτών στον σχεδιασμό και την εφαρμογή δημόσιων πολιτικών.

Οι παρεμβάσεις του Δικτύου κινήθηκαν σε τρία επίπεδα:

Αρχικά, σε επίπεδο στρατηγικής και μεθοδολογίας. Το Δίκτυο υπογράμμισε την ανάγκη να αντιμετωπιστεί ο δομικός ρατσισμός με πιο συστηματικό τρόπο, μέσα από συντονισμένες δράσεις όλων των εμπλεκόμενων φορέων, της τοπικής αυτοδιοίκησης, της κοινωνίας των πολιτών και του ιδιωτικού τομέα. Παράλληλα, ανέδειξε την ανάγκη ενίσχυσης των μηχανισμών αξιολόγησης του Σχεδίου και διασφάλισης της μακροχρόνιας εφαρμογής των προβλεπόμενων δράσεων.

Το Δίκτυο έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία και υποστήριξη των θυμάτων ρατσιστικής βίας. Επισήμανε την απουσία ενός ενιαίου και ολοκληρωμένου συστήματος υποστήριξης, προτείνοντας τη

δημιουργία αποτελεσματικών μηχανισμών παραπομπής, συντονισμού των υπηρεσιών και προστασίας των θυμάτων από τη δευτερογενή θυματοποίηση, με ιδιαίτερη μέριμνα για τα ανήλικα θύματα.

Το Δίκτυο διατύπωσε στοχευμένες προτάσεις προς τα αρμόδια Υπουργεία. Μεταξύ άλλων, πρότεινε δράσεις με στόχο την ενίσχυση της πρόσβασης των θυμάτων στη δικαιοσύνη, την εξειδικευμένη εκπαίδευση δικαστών, εισαγγελέων και αστυνομικών, την ενδυνάμωση των μηχανισμών καταγραφής και διερεύνησης ρατσιστικών εγκλημάτων, την αντιμετώπιση της ρητορικής μίσους, ιδίως στο διαδίκτυο.

Τέλος, το Δίκτυο επαναλαμβάνει τη διαρκή ανάγκη να αποτελεί η επισκόπηση της επικαιρότητας που αφορά τη ρατσιστική βία και τη ρητορική μίσους στην Ελλάδα μόνιμο θέμα της ημερήσιας διάταξης στις συνεδριάσεις του οργάνου. Το θέμα αυτό αποτελεί, άλλωστε, πάγιο αίτημα φορέων και οργανώσεων που μετέχουν στο ΕΣΡΜ το οποίο επαναδιατυπώθηκε με αφορμή την έξαρση της ρατσιστικής ρητορικής και των περιστατικών ρατσιστικής βίας που παρατηρούνται στο πεδίο. Στο πλαίσιο αυτό, η λειτουργία του ΕΣΡΜ δεν θα πρέπει να περιορίζεται στην κατάρτιση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας, αλλά να καλύπτει το σύνολο των θεσμοθετημένων αρμοδιοτήτων του, συμπεριλαμβανομένης της παρακολούθησης της εφαρμογής των σχετικών πολιτικών και της θεσμικής ανταπόκρισης σε τρέχοντα φαινόμενα ρατσισμού, μισαλλοδοξίας και ρητορικής μίσους.

Στην κρίσιμη αυτή συγκυρία, το ΕΣΡΜ, ως ένα συλλογικό όργανο με μοναδική σύνθεση που του επιτρέπει να αφουγκράζεται τις ανησυχίες και τις ανάγκες της κοινωνίας, οφείλει να συνεχίσει να λειτουργεί όχι μόνο τυπικά, αλλά κυρίως ουσιαστικά, αρθρώνοντας λόγο που να αναδεικνύει τα προβλήματα επί του πεδίου και να χαράσσει τις απαραίτητες πολιτικές για την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους. Μόνον έτσι θα μπορέσει να συμβάλει καθοριστικά – σύμφωνα με την αποστολή του – στην παρακολούθηση της υλοποίησης του 2ου Σχεδίου Δράσης, με τρόπο που να ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες και προκλήσεις που καταγράφονται επί του πεδίου με την καθοριστική συμβολή της κοινωνίας των πολιτών.

V. Η δημόσια παρουσία του Δικτύου σε εθνικό και διεθνές επίπεδο

Πέρα από την ενεργό συμμετοχή του Δικτύου στο ΕΣΡΜ και την πλούσια εκπαιδευτική του δράση, το Δίκτυο παραδοσιακά παρεμβαίνει δημόσια είτε με δελτία τύπου[28] είτε με την παρουσία του σε συνέδρια/ημερίδες, κάθε φορά που παρίσταται ανάγκη, προκειμένου να αναδείξει κρίσιμα νέα στοιχεία και εκφάνσεις του ρατσιστικού φαινομένου ενώ παράλληλα προειδοποιεί και ευαισθητοποιεί για ζητήματα που επηρεάζουν άμεσα τις οργανώσεις-μέλη του και συνδέονται ευρύτερα με την προστασία και τη λειτουργία του κράτους δικαίου στην Ελλάδα.

Το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) του Οργανισμού για την Ασφά-

28. Δείτε όλες τις δημόσιες παρεμβάσεις και Δελτία Τύπου του Δικτύου, https://rvrn.org/el/category/%ce%b4%ce%b5%ce%bb%cf%84%ce%af%ce%b1-%cf%84%cf%8d%cf%80%ce%bf%cf%85/.

λεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) δημοσιεύει, επίσης, σε ετήσια βάση τα στοιχεία του Δικτύου τα οποία συμπεριλαμβάνονται, από κοινού με τα δεδομένα της ΕΛ.ΑΣ., στις ετήσιες εκθέσεις του ODIHR για το ρατσιστικό έγκλημα που καταγράφουν αντίστοιχα δεδομένα από όλα τα κράτη μέλη του Οργανισμού. Παράλληλα, το Δίκτυο παραμένει βασικός συνεργάτης του ODIHR καθώς από κοινού οργανώνουν εκπαιδεύσεις και άλλες κοινές δράσεις με στόχο την ενίσχυση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών κατά την καταγραφή του ρατσιστικού φαινομένου και την υποστήριξη των θυμάτων ρατσιστικής βίας.

Το Δίκτυο συμμετέχει σταθερά στον περιοδικό έλεγχο της Ελλάδας από ευρωπαϊκά και διεθνή όργανα ελέγχου. Το 2024 υπέβαλε γραπτό υπόμνημα κατά τον 23ο και 24ο κύκλο περιοδικού ελέγχου της Ελλάδας από την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων και, για πρώτη φορά το 2024, η βοηθός συντονίστρια του Δικτύου κατά το χρόνο εκείνο, κ. Γαρυφαλλιά Αναστασοπούλου, εκπροσώπησε το Δίκτυο στην προφορική διαδικασία αξιολόγησης. Το διεθνές όργανο έκανε ρητή αναφορά στις Καταληκτικές Παρατηρήσεις του για την Ελλάδα στο Δίκτυο συγκαταλέγοντας το στους κρίσιμους φορείς με τους οποίους η Πολιτεία πρέπει να διατηρεί ανοικτούς διαύλους επικοινωνίας για την αντιμετώπιση του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας.[29] Επίσης, το Δίκτυο κλήθηκε, εντός του 2025, να συμμετάσχει επίσης αυτοτελώς, ως προς τους Συντονιστές, και στην αξιολόγηση της Ελλάδας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το Δίκτυο συμμετέχει επίσης σε διεθνή δίκτυα καταπολέμησης του ρατσισμού και της μισαλλοδοξίας, όπως το Facing Facts Network.[30]

VI. Συστάσεις προς την Πολιτεία

Το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας απευθύνει τις ακόλουθες προτάσεις προς την ελληνική πολιτεία για την αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος και την υποστήριξη των θυμάτων ρατσιστικής βίας. Οι προτάσεις του αυτές αποτελούν το επιστέγασμα των εργασιών του καθόλη τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς και αποτυπώνουν την κοινή συνισταμένη των στοιχείων και της εμπειρίας των οργανώσεων μελών του.

Πριν και πέρα από τις εξειδικευμένες προτάσεις ανά Υπουργείο που ακολουθούν, το Δίκτυο προτείνει **να προβεί η Ελλάδα σε δήλωση του άρθρου 14 της Διεθνούς Σύμβασης για την Κατάργηση Κάθε Μορφής Φυλετικών Διακρίσεων (CERD), αναγνωρίζοντας την αρμοδιότητα της Επιτροπής για την Εξάλειψη των Φυλετικών Διακρίσεων να λαμβάνει και να εξετάζει ατομικές αναφορές** που αφορούν την εφαρμογή της Σύμβασης στην Ελλάδα. Η αναγνώριση της σχετικής αρμοδιότητας θα ενίσχυε την πρόσβαση των θυμάτων ρατσιστικής βίας σε διεθνείς μηχανισμούς προστασίας και θα παρείχε έναν πρόσθετο μηχανισμό λογοδοσίας για την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης σε εθνικό επίπεδο.

29. Καταληκτικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ελλάδα(2024), όπ.π., σελ.5

30. https://www.facingfacts.eu/.

Προς Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας

Α. Συντονισμός ως προς την υποστήριξη και προστασία θυμάτων ρατσιστικών εγκλημάτων

1. Δημιουργία αποτελεσματικού εθνικού μηχανισμού υποστήριξης και προστασίας θυμάτων ρατσιστικής βίας, με στόχο την αξιολόγηση των αναγκών των θυμάτων, την παραπομπή και διασύνδεσή τους με τις αναγκαίες υπηρεσίες ως προς την πρόσβαση στην καταγγελία, την επεξεργασία και αποκατάσταση του τραύματος (ανεξαρτήτου καταγγελίας ή μη) καθώς και την αποφυγή δευτερογενούς θυματοποίησης ή/ και επαναθυματοποίησης (Ν. 4478/2017).
2. Δημιουργία επιχειρησιακού σχεδίου και πρωτοκόλλου για τον συντονισμό των υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων ρατσιστικής βίας βάσει του Ν. 4478/2017 και δη ανήλικων θυμάτων, καθώς και για την προστασία τους από τη δευτερογενή θυματοποίηση ή την επαναθυματοποίηση.
3. Επανεκκίνηση των εργασιών της Ομάδας Εργασίας που δημιουργήθηκε κατόπιν της συμφωνίας με το Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΑΣΕ (ODIHR - OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights) για τον συντονισμό των δράσεων για την αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων.

Β. Παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών κατά του ρατσισμού, του συστήματος καταγραφής ρατσιστικών εγκλημάτων και υποστήριξης των θυμάτων ρατσιστικής βίας

1. Δημιουργία αποτελεσματικού μηχανισμού παρακολούθησης της πορείας των ρατσιστικών εγκλημάτων από την καταγγελία μέχρι το τελικό στάδιο έκβασης τους καθώς και της υποστήριξης που λαμβάνουν τα θύματα ρατσιστικής βίας, με σεβασμό στην προστασία των προσωπικών δεδομένων.
2. Δημοσιοποίηση της ποιοτικής και ποσοτικής ανάλυσης των στοιχείων που συλλέγουν οι αρμόδιες αρχές ως προς τα ρατσιστικά εγκλήματα και την πρόσβαση των θυμάτων ρατσιστικής βίας σε υποστηρικτικές υπηρεσίες.
3. Διαρκής αξιολόγηση της υλοποίησης του 2ου Εθνικού Σχεδίου Δράσης από κοινού με την κοινωνία των πολιτών και το ΕΣΡΜ, αλλά και των στοιχείων σχετικά με το ρατσιστικό έγκλημα και την αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισής του, με σεβασμό στην προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Προς το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

Α. Καταπολέμηση Ρατσιστικού Φαινομένου

1. Περαιτέρω επιχειρησιακή ενίσχυση και στελέχωση των Τμημάτων Αντιμετώπισης Ρατσιστικής Βίας.
2. Πρόβλεψη ειδικής διαδικασίας και ανωνυμοποιημένη δημοσίευση των πορισμάτων των σχετικών πειθαρχικών επιτροπών ανά έτος στο πλαίσιο του πειθαρχικού ελέγχου εντός της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ.) για την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εξέταση αυθαιρεσιών με ρατσιστικό κίνητρο (συμπε-

ριλαμβανομένης της δευτερογενούς θυματοποίησης). Αυτή η διαδικασία θα ενίσχυε την εμπιστοσύνη των στοχοποιούμενων κοινοτήτων στις Αρχές μέσω της ανάδειξης περιπτώσεων που σχετικές πειθαρχικές έρευνες κατέληξαν σε ευθύνη και τιμωρία του ένστολου δράστη εγκλήματος ρατσιστικής βίας.

3. Έκδοση ειδικής εγκυκλίου για την αξιοπρεπή μεταχείριση των θυμάτων ρατσιστικών εγκλημάτων προκειμένου οι αστυνομικοί να έχουν σαφείς οδηγίες και να αποφεύγεται η δευτερογενής θυματοποίηση.
4. Υιοθέτηση διαρκών δράσεων για τη συνεχή, και όχι αποσπασματική, εκπαίδευση των σωμάτων ασφαλείας και σταδιακά του συνόλου της ΕΛ.ΑΣ. σχετικά με την αποτελεσματική εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας για την αντιμετώπιση του ρατσιστικού εγκλήματος. Οι αναφερόμενες δράσεις θα πρέπει να επεκταθούν και η συμμετοχή τους να γίνει υποχρεωτική για όλους τους/τις εργαζόμενους/νες στα σώματα ασφαλείας. Η εξασφάλιση κρατικής χρηματοδότησης πρέπει να τεθεί ως απόλυτη προτεραιότητα.
5. Υιοθέτηση δράσης διαρκούς ενημέρωσης όλων των αστυνομικών σχετικά με την υποχρέωση συνδρομής των θυμάτων, παρέμβασης για τη διάσωσή τους, μέριμνας για την ενημέρωσή τους και παραπομπής τους στις κατάλληλες υπηρεσίες. Θεσμική πρόβλεψη σχετικά με τη δυνατότητα χορήγησης αδείας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους και για την προστασία από την έκδοση απόφασης επιστροφής.

Β. Παρακολούθηση και αξιολόγηση του συστήματος καταγραφής ρατσιστικών εγκλημάτων

1. Συνεχής αξιολόγηση της ανταπόκρισης του σώματος ως προς την Εγκύκλιο «Η αντιμετώπιση του ρατσισμού, της ξενοφοβίας και των διακρίσεων κατά την αστυνομική δράση» (8/11/2014).
2. Διερεύνηση της δυνατότητας αξιολόγησης από κοινού με την κοινωνία των πολιτών των στοιχείων σχετικά με το ρατσιστικό έγκλημα και την αποτελεσματικότητα της αντιμετώπισής του, με σεβασμό στην προστασία των προσωπικών δεδομένων.
3. Δημοσιοποίηση της ποιοτικής ανάλυσης των στοιχείων που συλλέγει και επεξεργάζεται η ΕΛ.ΑΣ. ως προς τα ρατσιστικά εγκλήματα.

Γ. Αντιμετώπιση της αστυνομικής βίας με ρατσιστικό κίνητρο

1. Πρόβλεψη ειδικής διαδικασίας και ανωνυμοποιημένη δημοσίευση των πορισμάτων των σχετικών πειθαρχικών επιτροπών ανά έτος στο πλαίσιο του πειθαρχικού ελέγχου εντός της ΕΛ.ΑΣ. για την ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εξέταση αυθαιρεσιών με ρατσιστικό κίνητρο (συμπεριλαμβανομένης της δευτερογενούς θυματοποίησης). Αυτή η διαδικασία θα ενίσχυε την εμπιστοσύνη των στοχοποιούμενων κοινοτήτων στις Αρχές μέσω της ανάδειξης περιπτώσεων που σχετικές πειθαρχικές έρευνες κατέληξαν σε ευθύνη και τιμωρία του ένστολου δράστη εγκλήματος ρατσιστικής βίας.
2. Έκδοση ειδικής εγκυκλίου για την αξιοπρεπή μεταχείριση των θυμάτων ρατσιστικών εγκλημάτων προκειμένου οι αστυνομικοί να έχουν σαφείς οδηγίες και να αποφεύγεται η δευτερογενής θυματοποίηση.
3. Διεξαγωγή ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και δημοσιοποίηση των σχετικών στοιχείων και αποτελεσμάτων, ιδίως της πορείας των καταγγελιών, προκειμένου να ενισχυθεί περαιτέρω η διαφάνεια και η εμπιστοσύνη των θυμάτων στην ΕΛ.ΑΣ.

Προς το Υπουργείο Δικαιοσύνης και τις Εισαγγελικές και Δικαστικές αρχές

1. Σε συνεργασία με τις δικαστικές Αρχές, λήψη ειδικών μέτρων προστασίας και υποστήριξης των θυμάτων ρατσιστικών εγκλημάτων κατά τη προδικασία και την ακροαματική διαδικασία, λαμβάνοντας υπόψη τις ειδικές ανάγκες των θυμάτων (π.χ. πολλαπλή ευαλωτότητα/διατομεακή στοχοποίηση, επαναθυματοποίηση) καθώς και λήψη μέτρων προστασίας των θυμάτων από τη δευτερογενή θυματοποίηση κατά την ποινική διαδικασία.
2. Διασφάλιση της άμεσης παραπομπής των ανήλικων θυμάτων στις Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων και Κοινωνικής Αρωγής του Υπουργείου Δικαιοσύνης λόγω ιδιαίτερου κινδύνου να υποστούν δευτερογενή και επαναλαμβανόμενη θυματοποίηση.
3. Ενίσχυση και επέκταση του ορισμού Ειδικών Εισαγγελέων για το Ρατσιστικό Έγκλημα για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων.
4. Διασφάλιση παροχής διερμηνείας στα θύματα, σε όλα τα στάδια τόσο για την καταγραφή και διερεύνηση του ρατσιστικού εγκλήματος, όσο και για την παροχή υπηρεσιών προς το θύμα. Λήψη μέτρων για την προστασία και την αποτροπή στοχοποίησης του διερμηνέα.
5. Διασφάλιση νομικής συνδρομής για τα θύματα ρατσιστική βίας που θα περιλαμβάνει την υποστήριξη των θυμάτων καθ' όλη τη διάρκεια της προδικασίας αλλά και κατά τη διαδικασία στο ακροατήριο. Το μέτρο θα πρέπει να περιλαμβάνει και εκπαίδευση μέσω δικηγορικών συλλόγων των επαγγελματιών που θα κληθούν να υποστηρίξουν την εν λόγω δράση.
6. Προώθηση της εκπαίδευσης δικαστών και εισαγγελέων αναφορικά με το ρατσιστικό έγκλημα στο πλαίσιο της Εθνικής Σχολής Δικαστών με βάση την αποτελεσματική εφαρμογή του άρθρου 82Α ΠΚ, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, με τρόπο σύμφωνο με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σχετικά με το Άρθρο 14 ΕΣΔΑ. Προτείνεται η προσθήκη θεματικής ρητορικής μίσους που να εστιάζει και στην online υποκίνηση σε βία και στον ρόλο των υπερασπιστών ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
7. Καταγραφή και επεξεργασία των περιστατικών ρατσιστικής βίας, με την ανάληψη περαιτέρω δράσεων ή επιμέρους δράσεων όπως: (α) Δημοσιοποίηση των ποιοτικών και ποσοτικών τάσεων αναφορικά με τα περιστατικά ρατσιστικής βίας, με βάση τα ευρήματα του εθνικού μηχανισμού καταγραφής και αντιμετώπισης περιστατικών ρατσιστικής βίας καθώς και την εξέλιξη των σχετικών περιστατικών σε επίπεδο εισαγγελικών αρχών και δικαστικών αποφάσεων, (β) Κοινοποίηση στις αρμόδιες υπηρεσίες των σχετικών συμπερασμάτων, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό σχετικών δράσεων/παρεμβάσεων.
8. Σύσταση Επιστημονικού Συμβουλίου με σκοπό την εις βάθος μελέτη και συζήτηση μεταξύ επιστημονικών και επαγγελματικών φορέων για τη διερεύνηση της προσαρμογής του θεσμού της αποκαταστατικής δικαιοσύνης στα ρατσιστικά εγκλήματα (άρθρο 63 Ν. 4478/2017).

Προς το Υπουργείο Υγείας και τους Ιατρικούς Συλλόγους

1. Εξασφάλιση της ισότιμης και χωρίς διακρίσεις πρόσβασης στο σύστημα δημόσιας υγείας.
2. Συνεργασία με το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας καθώς και με το Υπουργείο Δικαιοσύνης για την εφαρμογή του Ν. 4478/2017 και τη δημιουργία ενός συνεκτικού και αποτελεσματικού μηχανισμού παραπομπής των θυμάτων ρατσιστικής βίας σε υπηρεσίες με βάση τις εξατομικευμένες ανάγκες τους.
3. Συνεχής και σταδιακή εκπαίδευση του συνόλου του προσωπικού των δομών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας υγείας (ιατρικό προσωπικό, νοσηλευτικό προσωπικό, κοινωνικές υπηρεσίες) στην αναγνώριση των περιστατικών ρατσιστικής βίας, στην ενημέρωση και υποστήριξη των θυμάτων ρατσιστικής βίας καθώς και στην αποφυγή δευτερογενούς θυματοποίησης (Ν. 4478/2017).
4. Σεβασμός της αρχής ως προς τη διενέργεια των ιατρικών εξετάσεων από άτομο του ιδίου φύλου και μετάθεση του βάρους επιλογής στο θύμα κατά το άρθρο 69 παρ. 1 δ) Ν. 4478/2017 μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις μη διαθεσιμότητας ιατρικού προσωπικού.
5. Ενημέρωση και επιμόρφωση του ιατρικού προσωπικού ως προς τους πολιτισμικούς παράγοντες της διαχείρισης θυμάτων ρατσιστικής βίας, αλλά και τις ειδικές περιστάσεις σε σχέση με θύματα ΛΟΑΤΚΙ+.
6. Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση ειδικών ψυχικής υγείας σε ζητήματα ταυτότητας φύλου και σεξουαλικού προσανατολισμού λόγω συνεχιζόμενων αναφορών για κακοποιητικές συμπεριφορές κατά ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπων, κατά παράβαση της Διεθνούς Στατιστικής Ταξινόμησης Νοσημάτων και Συναφών Προβλημάτων Υγείας (ICD) του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (ΠΟΥ) και του Διαγνωστικού και Στατιστικού Εγχειριδίου Ψυχικών Διαταραχών (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, DSM) της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρίας (American Psychiatric Association, APA).
7. Δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού παραπομπής των θυμάτων ρατσιστικής βίας σε ιατρικές υπηρεσίες με βάση τις εξατομικευμένες ανάγκες τους σε συνεργασία με το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας καθώς και με το Υπουργείο Δικαιοσύνης για την εφαρμογή του Ν. 4478/2017.

Προς το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου

Ανάληψη περαιτέρω πρωτοβουλιών και μέτρων που μπορούν να συμβάλουν στην υποδοχή και ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών, στην προώθηση πρωτοβουλιών ειρηνικής συνύπαρξης μεταξύ τοπικών κοινοτήτων και προσφυγικών/μεταναστευτικών κοινοτήτων, και επομένως στην πρόληψη ή ελαχιστοποίηση των ξενοφοβικών εκδηλώσεων και ρατσιστικών συμπεριφορών. Τέτοια μέτρα, ενδεικτικά, είναι:

1. Προώθηση δράσεων για την αντιμετώπιση των διακρίσεων, της ρατσιστικής ρητορικής και του θεσμικού ρατσισμού εις βάρος προσφύγων, μεταναστών και αιτούντων άσυλο.
2. Ενίσχυση της εφαρμογής της δυνατότητας χορήγησης άδειας διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε θύματα και ουσιώδεις μάρτυρες ρατσιστικής βίας, σύμφωνα με το άρθρο 134 του Ν. 5038/2023, μέσω

συστηματικής ενημέρωσης των ενδιαφερομένων και ενδυνάμωσης της συνεργασίας με τις αστυνομικές αρχές. Παράλληλα, δημοσίευση αναλυτικών στατιστικών στοιχείων σχετικά με τον αριθμό των αιτήσεων και των χορηγούμενων αδειών διαμονής της συγκεκριμένης κατηγορίας. .

3. Αποτελεσματική καταγραφή και δίκαιη εξέταση των αιτημάτων ασύλου όλων των εθνικοτήτων, σύμφωνα με τις διεθνείς εγγυήσεις παροχής προστασίας. Αποτελεσματική εφαρμογή του Συμφώνου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο συνολικά, με πλήρη σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα και τις διαδικαστικές εγγυήσεις που αυτό προβλέπει.
4. Βελτίωση των συνθηκών υποδοχής και λήψη κατάλληλων μέτρων, ιδίως για τα ευάλωτα άτομα, καθώς και δημιουργία συνθηκών ουσιαστικής ασφάλειας, με σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, σε όλους τους χώρους υποδοχής.
5. Διασφάλιση απρόσκοπτης άσκησης βασικών δικαιωμάτων, χωρίς διακρίσεις, από τον προσφυγικό και μεταναστευτικό πληθυσμό (εκπαίδευση, υγεία, κοινωνική προστασία και στέγαση) σε συντονισμό με τα αρμόδια υπουργεία και αρχές.
6. Ολιστική αντιμετώπιση των ζητημάτων που συνδέονται με το μεταναστευτικό και προσφυγικό, με μακροπρόθεσμο σχεδιασμό για όλη τη χώρα και στόχο την ομαλή ένταξη των προσφύγων και μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.
7. Αποτελεσματική διερεύνηση των καταγγελιών για άτυπες αναγκαστικές επιστροφές και ενίσχυση του πλαισίου λειτουργίας του θεσμού του Υπεύθυνου Θεμελιωδών Δικαιωμάτων με στόχο την αποτελεσματική εξέταση των παραβιάσεων σε τομείς υπό την ευθύνη του.

Προς το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού

1. Ενίσχυση του ρυθμιστικού πλαισίου πρόληψης και καταπολέμησης της ενδοσχολικής ρατσιστικής, ομοφοβικής και τρανσφοβικής βίας με την ουσιαστική συμμετοχή των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των συλλόγων γονέων και κηδεμόνων.
2. Υιοθέτηση δράσης για την εκπόνηση εύληπτου οδηγού για τη σχολική κοινότητα σχετικά με την κατανόηση και τη διαχείριση περιστατικών βίας με ρατσιστικό κίνητρο. Κατανόηση και διαχείριση περιστατικών βίας με ρατσιστικό, ομοφοβικό και τρανσφοβικό κίνητρο από τη σχολική κοινότητα και διασύνδεση με αρμόδιες υπηρεσίες. Ενημέρωση ως προς τη διαδικασία καταγγελίας και διερεύνησης ρατσιστικών περιστατικών στη σχολική κοινότητα.
3. Υιοθέτηση δράσης για τη συνεπακόλουθη και διαρκή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων (με χορήγηση κινήτρων) στους εν λόγω άξονες καθώς και διασύνδεση της σχολικής κοινότητας με έμπειρους φορείς της κοινωνίας των πολιτών (π.χ. συναφείς ΜΚΟ με εξειδίκευση στην παιδική προστασία), οι οποίοι υλοποιούν ειδικά προγράμματα. Σημειώνεται, ότι οι σχετικές επιμορφώσεις με αντικείμενο την πρόληψη και αντιμετώπιση των ενδοσχολικών περιστατικών ρατσιστικής βίας φαίνεται να βασίζονται, μέχρι σήμερα, σε προγράμματα με πεπερασμένο χρονικό ορίζοντα και έχουν ολοκληρωθεί.

4. Ένταξη αυτοτελούς μαθήματος σεξουαλικής αγωγής στην πρωτοβάθμια και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με σκοπό την άρση στερεοτύπων και προκαταλήψεων σχετικά με την ταυτότητα φύλου και τον σεξουαλικό προσανατολισμό και τη δημιουργία ενός συμπεριληπτικού και ασφαλούς σχολικού περιβάλλοντος.
5. Ανάγκη υιοθέτησης μιας ολιστικής προσέγγισης που ενσωματώνει την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις αρχές του δημοκρατικού σχολείου σε όλες τις πτυχές της σχολικής ζωής, ενισχύοντας ένα ασφαλές, συμπεριληπτικό και δημοκρατικό σχολικό περιβάλλον και λειτουργώντας ως μηχανισμός πρόληψης περιστατικών ρατσιστικής βίας.

Προς το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης

Δεδομένης της πάγιας διαπίστωσης του Δικτύου ότι, ιδίως στις περιπτώσεις επιθέσεων από εργοδότες κατά εργαζομένων που φέρουν χαρακτηριστικά ευαλωτότητας, πραγματικά ή αποδιδόμενα, συνδεόμενα με τους απαγορευμένους λόγους στοχοποίησης (π.χ. αλλοδαπότητα, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, τα χαρακτηριστικά φύλου, το θρήσκευμα, η αναπηρία κ.ά.), η σχέση εργασιακής εξάρτησης λειτουργεί ως παράγοντας που ευνοεί τόσο την ανάδειξη του ρατσιστικού κινήτρου όσο και την εκδήλωση καταχρηστικών και παράνομων συμπεριφορών, οι οποίες ενδέχεται να καταλήγουν και στην τέλεση αξιόποινων πράξεων, προτείνεται:

1. Επέκταση ελέγχων των Επιθεωρητών Εργασίας σε επιχειρήσεις που, βάσει των τηρούμενων στοιχείων στο ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ ΙΙ, απασχολούν άτομα με ευαλωτότητα και ενημέρωση των εργοδοτών για τις ποινικές ευθύνες που επισύρει η τέλεση ρατσιστικού εγκλήματος, αλλά και για τις εκ του νόμου υποχρεώσεις τους απέναντι στους εργαζόμενους αυτούς (πχ. προσβασιμότητα, διευκόλυνση παρουσίας ενώπιον των Αρχών κλπ.).
2. Προώθηση των κατάλληλων ρυθμίσεων για την αυτεπάγγελτη έρευνα και εξέταση από τις αρμόδιες Αρχές (Επιθεώρηση Εργασίας, Εθνική Αρχή Διαφάνειας) κατά τη διεξαγωγή εργατικών διαφορών (στον ιδιωτικό και το δημόσιο Τομέα) καθώς και τον έλεγχο καταγγελιών για βία και παρενόχληση, τυχόν παράνομων κατά το νόμο διακρίσεων και ρατσιστικού κινήτρου, με αντίστοιχη κατάλληλη τροποποίηση της ισχύουσας νομοθεσίας. Αντίστοιχη έρευνα και από τους Συμβούλους Ακεραιότητας (άρθρο 4795/2021) και τα Πρόσωπα Αναφοράς (άρ., 9 Ν. 4808/2021, άρ. 3 Ν. 5239/2025, άρ. 62 ΠΔ 62/2025).
3. Προώθηση των απαιτούμενων τροποποιήσεων σε διατάξεις που περιέχονται στις κανονιστικές πράξεις εξέτασης καταγγελιών βίας και παρενόχλησης από τις αρμόδιες ελεγκτικές Αρχές (πχ ΥΑ 5978/2021) και αποτελούν εμπόδια τόσο στην απρόσκοπτη πρόσβαση των θυμάτων (και) ρατσιστικών επιθέσεων στην εργασία, όπως: α) κατάργηση της προβλεπόμενης δυνατότητας διαχωρισμού της εξέτασης της καταγγελίας για βία και παρενόχληση από την καταγγελία για την επιδείνωση των όρων και των συνθηκών εργασίας των θυμάτων εργαζομένων, με την οποία είναι σε άμεση συνάφεια (άρθρο 7 ΥΑ 5987/2021). Ο διαχωρισμός αυτός, ανάμεσα σε άλλες συνέπειες, οδηγεί επιπρόσθετα στην έκθεση των θυμάτων σε περαιτέρω και μεγαλύτερη διακινδύνευση και τη δευτερογενή τους θυματοποίηση και β) κατάργηση της προβλεπόμενης υποχρέωσης η αίτηση που περιλαμβάνει την καταγγελία για περιστατικό βίας και παρενόχλησης να υποβάλλεται, με ποινή απαραδέκτου, μόνο στα ελληνικά (άρθρο 3 παρ.3 ΥΑ 5987/2021), όπως και της υποχρέωσης τα ξενόγλωσσα έγγραφα να είναι «νομίμως» μεταφρασμένα.

4. Χορήγηση κινήτρων με φορέα υλοποίησης την ΔΥΠΑ (και η οποία φαίνεται να έχει ήδη ολοκληρωθεί) και στόχο την πρόσληψη ατόμων που ανήκουν σε όλες τις προβλεπόμενες ευάλωτες κοινωνικά ομάδες και κινδυνεύουν από φαινόμενα ρατσιστικής βίας με σκοπό την ένταξή τους στον κοινωνικό ιστό (πολίτες τρίτων χωρών, Ρομά, ΛΟΑΤΚΙ+ κ.ά.).
5. Κύρωση της Σύμβασης 129 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την «Επιθεώρηση Εργασίας στον Αγροτικό Τομέα», η οποία είχε ανακοινωθεί, άλλωστε, ως μέτρο συμμόρφωσης της Ελλάδας με την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στη γνωστή «υπόθεση της Μανωλάδας» (ΕΔΔΑ, ***Chowdury et al κ. Ελλάδος, 2017***).
6. Πρόληψη και στόχευση των μέτρων εργασιακής πολιτικής μέσω της σταθερής λειτουργίας κρίσιμων θεσμικών συμμετοχικών συλλογικών οργάνων του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, με σκοπό την έγκαιρη ανάδειξη, συζήτηση και αντιμετώπιση των παραβατικών συμπεριφορών στα εργασιακά περιβάλλοντα που εμφανίζονται ρατσιστικά φαινόμενα, όπως α) του Τμήματος του Ανωτάτου Συμβουλίου Εργασίας για την Αδήλωτη Εργασία (άρθρο 15 Ν. 4668/2017, άρθρο 561 ΠΔ 62/2025), η λειτουργία του οποίου έχει άμεση συνάφεια με το ρατσιστικό φαινόμενο στην εργασία, ιδιαίτερα σε περίπτωσης αδήλωτης εργασίας ευάλωτων ομάδων, που συνήθως ενέχει και χαρακτηριστικά αναγκαστικής εργασίας, β) του Συμβουλίου Κοινωνικού Ελέγχου της Επιθεώρησης Εργασίας και των Περιφερειακών του Τμημάτων (άρθρο 21 ν. 3996/2011), εξίσου κρίσιμου θεσμικού οργάνου κοινωνικού διαλόγου που εντάσσεται στο ΑΣΕ, ώστε να υπάρχει θεσμική συμμετοχή και κοινωνικός έλεγχος στο σχεδιασμό και την παρακολούθηση των ελέγχων της Επιθεώρησης Εργασίας και των αποτελεσμάτων τους σε όλη την επικράτεια, γ) της Ομάδας Εργασίας του Ν. 4443/2016 (άρθρα 15,16) για την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και την καταπολέμηση των διακρίσεων στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, η απρόσκοπτη εκτέλεση του έργου της οποίας έχει κρίσιμο προληπτικό ρόλο.

Προς το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών

1. Εκπόνηση οδηγού για τους εργαζομένους στα ΜΜΜ (συμπεριλαμβανομένων των ΚΤΕΛ) για την κατανόηση των υποχρεώσεων σεβασμού κάθε επιβάτη ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου.
2. Πρόβλεψη ειδικών σχετικών ρητρών στις συμβάσεις παραχώρησης δρομολογίων.
3. Διερεύνηση των περιστατικών στα οποία εμπλέκονται υπάλληλοι.
4. Πρόβλεψη αναλογικών πειθαρχικών ποινών για παράβαση της υποχρέωσης σεβασμού κάθε επιβάτη ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου.

Προς τη Γενική Γραμματεία Επικοινωνίας και Ενημέρωσης

1. Επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση διοικήσεων και δημοσιογράφων, συντακτών και παρουσιαστών ηλεκτρονικών, έντυπων και τηλεοπτικών ΜΜΕ, αναφορικά με την ειδησεογραφική κάλυψη εγκλημάτων μίσους, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τον τερματισμό της (ανα)παραγωγής αρνητικών στερεοτύπων για συγκεκριμένες πληθυσμιακές ομάδες, μέσω της διοργάνωσης ειδικών εκπαιδευτικών εκδηλώσεων και της έκδοσης κατευθυντήριων οδηγιών.
2. Ως προς τη λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου Ραδιοτηλεόρασης (ΕΣΡ), αποτελεσματική ενίσχυση των μηχανισμών εντοπισμού περιπτώσεων παραγωγής ή αναπαραγωγής ρατσιστικού λόγου από τα ΜΜΕ, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει σε εκδήλωση ρατσιστικών περιστατικών, καθώς και επιβολής σχετικών κυρώσεων.
3. Δημοσιοποίηση σε τακτική βάση από το ΕΣΡ στοιχείων και ευρημάτων σχετικά με την εφαρμογή των προβλεπόμενων από την Πράξη Ψηφιακών Υπηρεσιών (Digital Services Act-DSA) υποχρεώσεων των πλατφορμών για την αντιμετώπιση παράνομου περιεχομένου ρητορικής μίσους, ιδίως όταν αυτό στρέφεται κατά προσώπων ή ομάδων λόγω φυλής, εθνικής/ εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας, αναπηρίας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας φύλου ή άλλου προστατευόμενου χαρακτηριστικού.
4. Το Δίκτυο επισημαίνει ότι οι παραπάνω προτάσεις για την αποτελεσματική πρόληψη και αντιμετώπιση των ρατσιστικών εγκλημάτων και την υποστήριξη και προστασία των θυμάτων ρατσιστικής βίας πρέπει να συνδυαστούν με ενδελεχή παρατήρηση και μελέτη των εκδηλώσεων ρατσισμού στην Ελλάδα, με ιδιαίτερη προσοχή στις εκφάνσεις του ρατσισμού που διαπιστώνονται εντός κρατικού πλαισίου, καθώς και με πολιτικές βελτίωσης του κλίματος ασφάλειας και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τέλος, το Δίκτυο καλεί τους εκπροσώπους της Πολιτείας, της τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά και τους εκπροσώπους των ΜΜΕ να απόσχουν από τη ρατσιστική ρητορική που κανονικοποιεί και ενθαρρύνει ρατσιστικές αντιδράσεις ενώ πλήττει την κοινωνική ειρήνη και συνοχή.

Δίκτυο Καταγραφής
Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας

www.rvrn.org
@rvrn.org
racistviolence@nchr.gr

